

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Taiteesta työkaluja varhaiskasvatukseen
Kulttuuriloiskeita-koulutuksen toimivuuden tarkastelu

Emmi Hyytiäinen

Kulttuurituotannon ko. (240 op)
09 / 2013

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Emmi Hyytiäinen	Sivumäärä 57 ja 4 liitesivua
Työn nimi Taiteesta työkaluja varhaiskasvatukseen - Kulttuuriloiskeita-koulutuksen toimivuuden tarkastelu	
Ohjaava(t) opettaja(t) Molla Walamies, Sanna Pekkinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kultturiaitta, Marjo Tiainen-Niemistö	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tilaajana on Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kultturiaitta. Kultturiaitan perustoimintaan kuuluu järjestää lapsille taidetyöpajoja kouluissa ja päiväkodeissa sekä koulutuksia opettajille ja varhaiskasvattajille.</p> <p>Opinnäytetyöni aiheena on Kultturiaitan järjestämä Kulttuuriloiskeita-koulutus. Opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella koulutuksen toimivuutta ja antaa koulutukselle kehittämissuhteita kulttuurituottajan näkökulmasta. Opinnäytetyön tulosten avulla voidaan kehittää Kultturiaitan taidetoimintaa.</p> <p>Koulutuksen kohderyhmänä vuonna 2013 ovat Jyväskylän alueen viiden päiväkodin henkilökunnat ja tänä vuonna ensimmäistä kertaa myös lapsiryhmät osallistuvat suoraan työpajatoimintaan. Kulttuuriloiskeita-koulutus antaa varhaiskasvattajille vinkkejä ja ideoita taiteen keinojen käyttöön omassa työssään. Kulttuuriloiskeita-koulutus perehdyttää osallistujat työpajoissa kolmen eri taiteenalan menetelmiin ja niiden käyttöön päiväkodissa. Koulutuksessa oli käsityön, kuvataiteen ja tanssin työpajat.</p> <p>Käytin työssä kahta tutkimusmenetelmää: havainnointia ja kyselyä. Osallistuin koulutukseen havainnoijan roolissa ja tarkoitukseni oli havainnoida nimenomaan koulutuksen toimivuutta erilaisista näkökulmista. Kysely oli päiväkotien henkilökunnille. Myös yleisellä keskustelulla ja sähköisellä viestinnällä on painoarvoa tulosten kannalta.</p> <p>Tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää tulevien Kulttuuriloiskeita-koulutusten suunnittelussa ja toteutuksessa. Myös muut kulttuuri- ja taidealan koulutukset voivat käyttää työn johtopäätöksiä ja tuloksia.</p>	
Asiasanat lastenkulttuuri, taidekasvatus, työpajat, koulutus, varhaiskasvatus, yhteistyö	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Emmi Hyytiäinen	Number of Pages 57 + 4
Title From art tools for the early childhood education - Kulttuuriloiskeita examination of the functionality of the education	
Supervisor(s) Molla Walamies, Sanna Pekkinen	
Subscriber and/or Mentor Kulttuuriaitta -Art center for children and young people, Marjo Tiainen-Niemistö	
Abstract <p>The subscriber of the thesis is Kulttuuriaitta, art center for children and young people. Kulttuuriaitta arranges art workshops in the schools and daycare centers and educations to the teachers and staff of the kindergartens in Central Finland.</p> <p>Kulttuurialta arranges Kulttuuriloiskeita-the education. The purpose is to examine the functionality of the education and to give development proposals to the education from the culture producer's point of view.</p> <p>The results of the thesis can be used to develop Kulttuurialtas art activity.</p> <p>The target group of the education in 2013 is staffs of the five day nurseries of the area of Jyväskylä and this year also from the first time the child groups participate in a direct workshops.</p> <p>Kulttuuriloiskeita-the education gives the staff of the kindergarten hints and ideas into use of the methods of the art in its own work. Kulttuuriloiskeita-the education initiates the participants in the methods of three different art fields and into their use in the workshops in the day nursery. In the education it was, a handcraft, visual arts and dance workshops.</p> <p>I used two research methods in the work: observation and inquiry.</p> <p>I participated in the education in the observer's role and my purpose was to observe particularly the functionality of the education from different points of view. The inquiry was made to the staffs of the kindergarten.</p> <p>Also the general discussion and the electric communication have a weight value from the point of view of the results.</p> <p>The results of this dissertation can be utilised in the planning and realisation of the future Kulttuuriloiskeita- educations. Also other educations in the culture sector and in the art field can use the conclusions and results of the thesis.</p>	
Keywords children culture, art education, workshops, education, early childhood education, cooperation	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTALLA	6
2.1 Jyväskylän kaupungin Kulttuuripalvelut	6
2.2 Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuurialta	7
2.3 Taikalamppu-verkosto	8
3 KULTTUURILOISKEITA-KOULUTUS	9
3.1 Koulutuksen suunnittelu	10
3.3 Museoyhteistyö	15
3.4 Taidealan ammattilainen työpajaohjaajana päiväkodissa	17
4 TAIDE JA KULTTUURI LAPSEN ELÄMÄSSÄ	22
4.1 Lastenkulttuuri	24
4.2 Yhteisö, yhteisöllisyys ja osallisuus	26
4.3 Luova lapsi	28
5 TUTKIMUSMENETELMÄT	29
5.1 Havainnointi	30
5.2 Kysely	32
6 TULOKSET	33
6.1 Koulutuksen alku- ja lopputilaisuuksien keskustelut	33
6.2 Kyselyn tulosten analysointi	35
6.3 Tulokset havainnoinnin pohjalta	42
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	45
7.1 Oman työn arviointi	45
7.2 Koulutuksen toimivuuden arviointi	46
7.3 Kehittämissideat	50
7.4 Yhteenveto	52
LÄHTEET	54
LIITTEET	58
Liite 1. Palautekysely Kulttuuriloiskeita-koulutuksesta	58
Liite 2. Kulttuuriloiskeita-koulutuksen aikatauluehdotus	61

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tilaajana on Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuurialta. Kulttuurialta päätyi työn tilaajaksi, koska tein kulttuurituotannon koulutuksen neljäntenä eli viimeisenä opiskeluvuonna työharjoittelun Jyväskylän Kulttuuripalveluille/ Lasten –ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuurialtalle. Työharjoittelun kurssina toimi syventävä perehtyminen kulttuurin sisällöntuotantoon: lastenkulttuuri. Harjoittelun aikana syvenyin lastenkulttuurin pariin ja opin paljon uusia asioita.

Työharjoitteluajanani tutustuin kunnallisen puolen järjestämään kulttuuritoimintaan, ja asioiden omaksuminen sekä tekeminen oli antoisaa. Huomasin, että ammatti-identiteettini suuntautuu lastenkulttuurin pariin. Tahdon tukea, tehdä ja kehittää lastenkulttuuritoimintaa.

Opinnäytetyön aihe syntyi yhteisen keskustelun pohjalta Kulttuurialtan koordinaattori Marjo Tiainen-Niemistön kanssa. Toivoin aiheen liittyvän lastenkulttuuriin. Aikataulullisesti aiheen oli oltava sellainen, että pystyin sen toteuttamaan syksyyn 2013 mennessä, jotta valmistun toivomassani aikataulussa kulttuurituottajaksi. Kulttuurialtan aikatauluissa oli keväällä 2013 alkamassa Kulttuuriloiskeita-koulutus, jonka katsoimme olevan luonteva toteuttaa sekä ajankohdaltaan että sisällöltään opinnäytetyönkin kannalta.

Opinnäytetyötä tein kvalitatiivisen tutkimuksen keinoja käyttäen. Pyrkimyksenä on tarkastella koulutuksen toimivuutta, sen ominaisuuksia ja sen osallistujien käyttäytymistä siltä kannalta miten se palvelee kohderyhmän tarpeita. Opinnäytetyön avulla voidaan selvittää sitä, millainen koulutus on osallistujien mielestä ja miten koulutuksen tavoite toteutuu. Opinnäytetyöni varsinaisena tutkimusongelmana on selvittää, miten koulutuksesta saadaan toimiva kokonaisuus – onko koulutus aikuiselle ja lapselle tarpeellinen, helposti lähestyttävä, mielenkiintoinen kokemus ja jättääkö koulutus uusia ideoita ja ajatuksia päivähoidon arkeen.

Opinnäytetyössä käytin kahta tutkimusmenetelmää, havainnointia ja kyselyä, joiden avulla voidaan tarkastella koulutusprosessia sekä kuvata sitä, miten Kulttuuriloiskeita-koulutus käytännössä toimii ja kehittää sitä sen mukaan.

Omia tavoitteitani opinnäytetyöprosessissa oli monipuolisella, kehittäväällä ja kriittisellä otteella havainnoida koulutuksen toimivuutta sekä kerätä työhön sopivaa tietopohjaa lähdekirjallisuudesta ja kysyä kohderyhmän mielipiteitä. Lähdemateriaalin, havainnoinnin ja kyselyn pohjalta on tarkoitus saada aikaiseksi konkreettisia, käyttökelpoisia ja aikaa kestäviä toimintaohjeita Kulttuuriloiskeita-koulutukseen. Opinnäytetyön pohjalta kertyy tietoa, jota sekä Kulttuuriaitta voi käyttää varhaiskasvatuspuolelle suunnatussa taidetoiminnassaan että kuka vain muu lasten parissa toimiva ja kulttuurialan taidepainotteisen työpajan/koulutuksen/ tapahtuman järjestäjä voi hyödyntää.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTALLA

Opinnäytetyön taustalle kuuluu kolme vahvaa kulttuuria edistävää tahoa. Ne ovat Jyväskylän kaupungin Kulttuuripalvelut, lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttuuriaitta sekä valtakunnallinen lasten- ja nuortenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu.

2.1 Jyväskylän kaupungin Kulttuuripalvelut

Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelujen toimintaan kuuluu tukea kulttuuritoimintaa ja järjestää kulttuuritarjontaa sekä tapahtumia, jotka mahdollistavat kuntalaisille taiteen ja kulttuurin tekemisen ja kokemisen. Kulttuuripalvelut huomioivat kulttuuritarjonnassaan kaikenikäiset jyväskyläläiset eri puolilla kaupunkia. Esityksiin ja kulttuuri-kohteisiin voi tarvittaessa tutustua myös yhdessä vapaaehtoisen kulttuuriluotsin kanssa. Jyväskylän Kulttuuripalvelut tukee kaupunkilaisten omaehtoista kulttuuritoimintaa. Vuosittain myönnettävillä avustuksilla luodaan edellytyksiä jyväskyläläiselle kulttuuri- ja kansalaistoiminnalle joka kannustaa hyvinvointia edistävään yhteisölliseen tekemiseen. (Kulttuuripalvelut 2013.)

Jyväskylän Kulttuuripalvelut vastaa Keski-Suomen seudun lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttuuriaitan toiminnasta. Kulttuuriaitan toiminnalla ja Lasten Lystitapahtumalla tuodaan tekemisen ja kokemisen iloa päiväkoteihin, kouluihin ja lapsiperheille. Kulttuuripalvelut järjestää kulttuuritoimintaa myös seudun ikääntyneille

henkilöille, Taideapteekkonseptin kautta, jossa ikäihmisille tarjotaan päiväkeskukseen ja hoivakoteihin kulttuuria eri muodoissa. (Kulttuuripalvelut 2013.)

Jyväskylän Kulttuuripalvelujen tuottamia vuosittain toistuvia tapahtumia ovat Jyväskylän päivät, Kulttuurisuunnistustapahtuma, Lounaispuiston Kesä ja Lasten Lysti -kulttuurisyksyn tapahtumat. Kulttuuripalvelut hallinnoi kulttuuri- ja kansalaistoiminnan avustuksia, joista päättää kulttuuri-, liikunta- ja nuorisolautakunta. (Kulttuuripalvelut 2013.)

2.2 Lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttuuriaitta

Lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttuuriaittaan kuuluu kunnan kulttuuripalvelutoimintaan, se on osa Jyväskylän kaupungin kulttuuripalveluita. Kulttuuriaitassa on mukana Keski-Suomen alueen kunnista Jyväskylä, Toivakka, Laukaa, Petäjävesi, Hankasalmi, Uurainen ja Petäjävesi. (Kulttuuriaitta 2012.)

Kulttuuriaitan tehtävänä on tukea lasten ja nuorten omaehtoista tekemistä, kulttuuripalveluiden saavutettavuutta, lastenkulttuurin tutkimuksen ja kentän välistä yhteistyötä. Tehtävinä on taide- ja kulttuuritoiminnan järjestäminen lapsille ja nuorille. Toimintaa ovat esimerkiksi näytökset ja esitykset, työpajat, leirit ja tapahtumat, joiden kohderyhmänä ovat alle 19-vuotiaat lapset ja nuoret. Kulttuuriaitan toimintaan kuuluu myös taidekasvatukseen liittyvien koulutusten järjestäminen lasten kanssa työskenteleville opettajille ja muille kasvattajille. Kulttuuriaitan tavoitteena ja lähtökohtana on lapsilähtöisyys ja saavutettavuus. (Kulttuuriaitta 2012.)

Kulttuuriaitan toimisto on Jyväskylän Kulttuuripalvelujen kanssa Matarankadulla Töölössä, mutta varsinaista toimitilaa Kulttuuriaitalla ei ole. Kulttuuriaitassa kohtaavat niin lapset, nuoret, perheet, taiteilijat, opettajat, työharjoittelija kuin tutkijatkin. Työpajat ja esitykset järjestetään pääasiassa "taiteilija taloon"-periaatteella, joissa taiteilija esimerkiksi ohjaa työpajoja koulussa tai päiväkodissa. Lisäksi on toimintaa, joka on avointa kaikille kunnan lapsille ja heidän vanhemmilleen. (Kulttuuriaitta 2012.)

Kulttuuriaitta kehittää toiminnallaan seudullista lastenkulttuuritoimijoiden yhteistyötä ja se on toiminnallisesti siis alueensa lastenkulttuurin sekä taidekasvatuksen ammattilaisten yhteistyöverkosto. Yhteistyötä tehdään taide- ja kulttuurilaitosten, ammattitaiteilijoiden, taiteen perusopetuksen ja oppilaitosten kanssa. Kulttuuriaitta mahdollistaa yhteisöllisyyden vahvistamisen, jolloin kulttuuri pystytään kokea yhteisenä asiana, jota halutaan rakentaa yhteisvoimin. (Kulttuuriaitta 2012.)

Kulttuuriaitalla on kaksi vakituista työntekijää, koordinaattori ja suunnittelija. Näiden lisäksi Kulttuuriaitta työllistää perustoiminnallaan ja hankkeilla eri taiteenalojen ammattilaisia. Jyväskylän kaupungin opetus- ja kulttuuripalvelut sekä opetus- ja kulttuuriministeriö myöntävät rahoituksen, jolla Kulttuuriaitan toimintaa rahoitetaan. (Kulttuuriaitta 2012.)

2.3 Taikalamppu-verkosto

Taikalamppu on lasten- ja nuortenkulttuurikeskusten asiantuntijaverkosto. Taikalamppu on opetus- ja kulttuuriministeriön perustama ja se on perustettu vuonna 2003. Tämä verkosto rakentuu alueelliselle, paikalliselle, valtakunnalliselle sekä kansainväliselle toiminnalle. Verkoston yhteisenä toiminnan kasvualustana on yleinen kulttuurimyönteinen ilmapiiri, jossa lasten- ja nuortenkulttuuri on kaikkien vastuulla. Verkostoon kuuluu yksitoista lastenkulttuurikeskusta ympäri Suomen, Kulttuuriaitta on yksi näistä keskuksista. (Taikalamppu 2013.)

Jokaisella Taikalamppu-keskuksella on omat kehittämistehtävänsä taidekasvatuksen osalta ja ne liittyvät usein johonkin yksittäiseen taiteenalaan. Kulttuuriaitan kehittämistehtävät Taikalamppu-verkoston jäsenenä ovat monitaiteinen taidekasvatus ja lastenkulttuurin tutkimus sekä alan argumentointi. (Taikalamppu 2013.)

Taikalampun toiminta-ajatuksena on, että verkoston työskentely tapahtuu lasten- ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi tuottamalla heille laadukkaita taide- ja kulttuuripalveluja ja myöskin tekemällä kulttuuria ja taidetta heidän kanssaan. Toiminta-ajatuksena on myös kehittää uusia toimintamalleja ja taidekasvatusmenetelmiä, joilla edistetään lasten- ja nuortenkulttuurin saavutettavuutta. (Taikalamppu 2013.)

Taikalampun strategisia tavoitteita ovat: lasten- ja nuorten hyvinvoinnin turvaaminen osallistavien taidekasvatusmenetelmien kehittäminen, lastenkulttuuripalveluiden saatavuuden parantaminen, ja kulttuuripoliittinen vaikuttaminen. (Taikalamppu 2013.)

3 KULTTUURILOISKEITA-KOULUTUS

Koulutus on kasvatuksen väline. Koulutuksen avulla pyritään sen järjestelmällisen toiminnan kautta toteuttamaan kasvatuspäämääriä, jotka ovat yhteiskunnan tai jonkun sen osan hyväksymiä. Opetus on käytännön toimenpiteitä, joita käyttämällä kasvatustavoitteet toteutetaan tietyssä koulutusjärjestelmässä. (Pentti 2003, 13.)

Kulttuuriloiskeita-koulutus on Kulttuuriantian vuosittain järjestämä koulutus, joka on järjestetty aiemmin kolme kertaa ja vuoden 2013 koulutus oli neljäs. Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa on tarkoitus tuoda kolmen eri taiteenlajin osalta uusia ideoita, eväitä ja malleja taiteen keinojen käyttämiseen varhaiskasvatustyössä. Vuoden 2013 koulutuksessa ohjaajat perehdyttivät osallistujat työpajoissa käsityön, kuvataiteen ja tanssin tekemisen ja kokemisen kautta taidemenetelmiin ja antoivat vinkkejä niiden käyttöön päiväkodissa. Koulutuksen työpajojen ohjaajina toimivat tanssija, tanssipedagogi Tuija Nikkilä, artesaani Hannele Hakanen ja kuvataiteilija Jonna Jantunen.

Koulutuksen kohderyhmänä on aina tietyn alueen päiväkotien koko henkilökunta sekä alueen perhepäivähoitajat. Vuoden 2013 koulutuksessa oli mukana viiden Jyväskylän alueen päiväkodin: Tikkakosken, Pikkutikan, Kirkonmäen, Halssilan ja Kangasvuoren henkilökunnat, perhepäivähoitajat, ja ensimmäistä kertaa koulutukseen kuuluvien työpajojen toimintaan otettiin itse lapsiryhmät suoraan mukaan. Työpajat oli räätälöity niin, että lapset olivat osallistujina työpajoissa ja lastentarhanopettajat/hoitajat osallistuivat, mutta enemmän seurasivat työpajojen ja lasten toimintaa ja olivat lasten apuna. Koulutukseen kuului myös päivähoidon henkilökunnalle suunnattu oma työpaja lasten työpajojen jälkeen.

Lapset ovat koulutuksessa ensimmäistä kertaa mukana työpajojen toiminnassa jo koulutuksen aikana, joten työpajojen toimivuus lasten näkökulmasta oli erityisesti havainnoinnin kiintopisteenä. Tavoitteena oli näyttää päiväkotien henkilökunnille, että näiden taiteenlajien käyttö toimii lasten kanssa, jolloin työpajatoiminnan jälkeen henkilökunta voi työssään jatkaa toimintaa heidän kanssaan. Toiveena oli, että koulutuksesta jäisi pysyviä asioita päiväkodin arkeen. Koulutuksen toimivuuden kannalta on tärkeää tiedostaa lasten osuus koulutuksessa: mitä tällainen luova toiminta päiväkodeissa antaa lapselle.

Koulutuksen ajankohtana oli kevät 2013. Työpajapäiviä päiväkodeilla oli viitenä päivänä, yksi kussakin päiväkodissa. Koulutukseen kuului myös alku- ja loppukoontitilaisuudet 20.2.13 ja 17.4.13.

3.1 Koulutuksen suunnittelu

Lähtökohtana on kulttuuripitoisen koulutuksen järjestäminen, ja sen toteutus vaatii järjestelmällistä suunnittelua. Koulutuksen suunnittelu on tärkeä strategisesta näkökulmasta. Suunnittelussa täytyy saada eri palaset toimimaan tarkoituksenmukaisesti ja siten, että niistä muodostuu eheä kokonaisuus. Tämä vaatii yhteistyötä ja ideoiden jakamista, jotta jokainen tiedostaa, mitä tuleman pitää ja pääsee myös vaikuttamaan tulevaan. Suunnittelutyö siis vaatii hyviä vuorovaikutus -ja keskustelutaitoja.

Koulutuksen aikana olin useaan otteeseen yhteyksissä niin päiväkodin henkilökuntaan, Kulttuurianton koordinaattoriin kuin taiteilijoihinkin. Yhteydenpito tapahtui sähköpostin välillä. Suurimmaksi osaksi olin yhteydessä taiteilijoiden kanssa ja keskustelun aiheina oli koulutuksen suunnittelu erilaisine järjestelyasioineen.

Koulutukseen kuului ideapalavereita taiteilijoiden ja Kulttuurianton koordinaattorin kanssa. Suunnittelupalaverit pidettiin 9.1.13, 15.1.13, 22.1.13 ja 12.2.13. Palaverien kesto oli noin yksi-kaksi tuntia. Ideapalavereissa taiteilijat avasivat omien työpajojen sisältöä ja yhdessä voitiin miettiä ratkaisuja mahdollisiin ongelmiin.

Suunnitteluvaiheessa jo havaittiin, että lasten osuus tuottaa haastavuutta. Ongelmakohtiksi muodostui se, että päiväkodin lapsiryhmät ovat isoja eli kaikki eivät voi osallistua pajiin, koska muuten on liikaa lapsia ja tulee tila-ahtaus. Tilatarve ja osallistujaryhmän koko oli suunniteltava erikseen kunkin työpajan mukaan sopivaksi. Tanssin työpajaan 20 lasta oli sopiva ja kädentaidoissa ja kuvataidossa 10 lasta oli hyvä määrä kummassakin. Aikataulu oli toinen ongelma. Todettiin, että kokopäiväinen työpaja oli haastava järjestää, sillä lasten ruokailu ja päiväunet täytyy sisällyttää päivään. Ne vievät myös paljon aikaa, jolloin taiteilijoille tulisi pitkä aikaväli pajojen välille. Myös taiteilijoiden omat aikataulut, työtunnit ja koulutukseen varattu raharesurssi olivat esteenä pitempikestoisille pajapäiville.

Alustava aikataulu tehtiin ja lähetettiin sähköpostitse päiväkodeille. Päiväkoti sai itse päättää, mitkä lapsiryhmät työpajiin osallistuvat. Päätettiin antaa runko ja raamit päivän ohjelmasta ja odottaa sen hyväksyntää. Koulutuksen aikataulu määräytyi sekä päiväkotien omista toiveista että taiteilijoiden työmahdollisuuksista. Koska ei ollut mahdollista käydä päiväkodeilla useina päivinä sovittiin, että kussakin päiväkodissa vierailaan yhden päivän ajan.

Pajapäivät päiväkodeilla olivat to 7.3 Tikkakoski, ke 13.3 Pikkutikka, pe 22.3 Kangasvuori, ke 27.3 Halssila, ke 3.4 Kirkkomäki.

Päivän aikataulu:

- Ohjaajat saapuvat paikalle n. klo 8.15 valmistelemaan
- Työpajat klo 8.45-11.00
- Ruokailu klo 11-12
- Henkilökunnan työpaja klo 12-13

Pajoja oli aamupäivän aikana yhtä aikaa kolmelle lapsiryhmälle, yksi ryhmä oli käsityön työpajassa, toinen tanssin työpajassa ja kolmas kuvataiteen työpajassa samaan aikaan. Yhden työpajan kesto oli aina noin 45 minuuttia.

Päiväkodeilla oli vastuu ja päätäntävalta siitä, mitkä ryhmät osallistuvat mihinkin työpajaan ja mihin aikaan.

Alku -ja lopputilaisuuden sisällöt olivat tärkeässä osassa koulutuksessa ja niitä oli syytä suunnitella myös. Alkutilaisuudessa haluttiin orientoida eli johdatella osallistujat tulevaan koulutukseen ja lopputilaisuudessa koota koulutuksen asiat ja keskustella.

Alkutilaisuuden aikataulu:

- Klo 18 Marjo Tiainen-Niemistö pitää alkupuheen 15min
- Sirpa Turpeinen opastaa ja kertoo Kultainen metsä-näyttelystä
- Hannele Hakanen ja Tuija Nikkilä pitävät esittelyt/luennot omista taiteenalan-
taan ja tulevista työpajoista n.30min/esitys
- Näyttely kierretään yhdessä ja sen jälkeen Jonna Jantunen ohjeistaa yhteis-
maalausteoksen tekoa
- Klo 20 kokoonnutaan yhteen ja käydään koulutuksen käytännön asioiden ker-
taus

Lopputilaisuuden aikataulu:

- työpajoissa otettujen valokuvien katselua n. 5min
- Päiväkotien palaute-esittelyt n.30min/esitys
- Yhteistä keskustelua
- Päiväkotien palautekyselyyn aikaa n.20min

Kukin taiteilija sai itse suunnitella ja päättää työmetodit työpajaan vapaasti, sillä poikkeuksella, että yhdeltä päiväkodilta tuli tarkka toive siitä, että työpajat liittyvät Sateenkaarikala-teemaan, jota oli päiväkodissa jo aiemmin viimeaikoina lasten kanssa käsitelty. Yksi päiväkotitoiminta antoi siis suoran toimintasuunnan sille, mihin aiheeseen täytyisi liittyä. Kuitenkin teema sopi koulutukseen, jolloin suunnittelutyö tai taiteilijan omat näkemykset eivät tästä liikaa kärsineet, hieman eri asioita vain täytyi suunnitella kuin muissa päiväkodeissa.

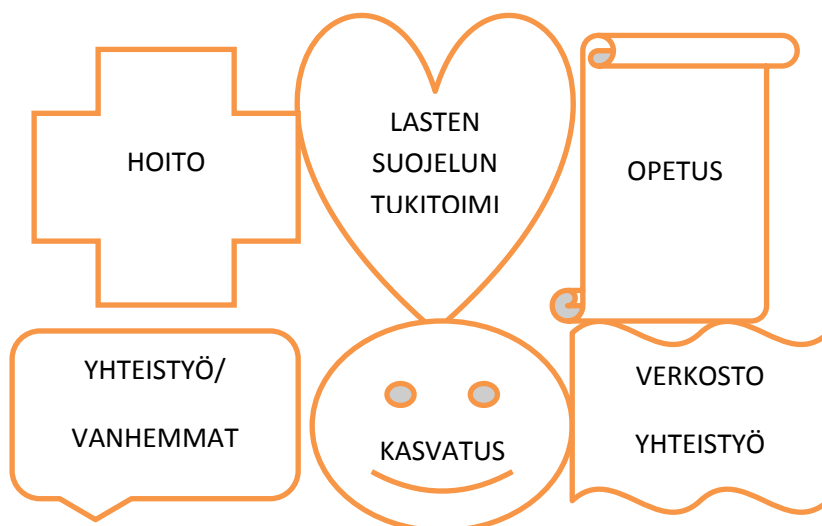
3.2 Päiväkotitoiminta ja varhaiskasvatus

Päiväkodit ovat osana julkista hyvinvointijärjestelmää. Päiväkotien luonne ja tehtävät määräytyvät yhteiskunnan tilanteiden mukaan, sillä yhteiskunta säätelee lakien, normien ja voimavarojen kautta julkisten organisaatioiden kuten päiväkotien toimintaa. Päiväkotitoiminta on ikään kuin ilmiö, joka on sidoksissa yhteiskunnalliseen ympäristöön,

rakenteisiin, kulttuuriin, kasvatusajatteluun sekä lapsuutta ja perhettä koskeviin käsitteisiin. (Karila & Nummenmaa 2001, 10-11.)

Päivähoidossa hoito, varhaiskasvatus ja opetus kulkevat rinnakkain ja niiden välille on vaikea vetää rajaa. Hoidolla tarkoitetaan lapsen perushoitoa ja hoivaa, jotka auttavat lasta hänen perustarpeissaan että tukevat hänen hyvinvointiaan. (Koivunen 2009.) Oppiminen on asia, jossa henkilön tiedot, taidot ja valmiudet muuttuvat. Oppiminen perustuu henkilön kokemukseen ja vaikuttaa henkilön toimintaan. Oppiminen on prosessi, johon vaikuttavat oppijan itsetunnon lisäksi erilaiset oppimistyyli- ja tunteet, jotka vaihtelevat lapsikohtaisesti. (Huisman & Nissinen 2000, 25.) Kasvatus on laaja-alaista sekä tarkoituspäristä toimintaa, jolla tuetaan yksilön omaleimaisen persoonallisuuden kehitystä ja kasvua yhteiskuntakelpoiseksi (Pentti 2003, 13). Kasvatus on yhteisöllistä toimintaa ja tässä toiminnassa käytetään vuorovaikutteista työskentelytapaa – lapsen ja kasvattajan välillä on ohjausta, tukea, kuuntelua, keskustelua sekä jokapäiväistä kanssakäyntiä (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 29).

Päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa tapahtuva varhaiskasvatus luo yhdessä vanhempien kanssa pohjan lapsen kehitykselle ja kasvuille. Yhteistyö vanhempien kanssa on tärkeää. Oleellista on lasten, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön vuorovaikutus ja ymmärrys kaikista osapuolista ja varhaiskasvatusta ohjaavista periaatteista. (Järvinen ym. 2009, 117.) Perheitä voidaan myös ohjata ja suositella viemään lapsensa päivähoitoon lastensuojelun tukihenkilöiden toimesta, jotta lapsi saa hänelle kuuluvat perustarpeet. Lastensuojelun tukitoimi on päiväkodin perustehtävä, se käsittää ihmissuhteet, päiväjärjestyksen, turvallisuuden, perushoidon ja pedagogiset toiminnot, jotka antavat lapselle hänen tarvitseman tuen. (Koivunen 2009, 16.)

Kuvio 1. Päivähoidon perustehtävät
(sovellettu kuviosta Koivunen 2009, 12)

Yhteiskunnassamme varhaiskasvattajat ovat vaikutukseltaan merkittävä ammattikunta. Valtaosalla on kokemusta varhaiskasvattajan työstä joko työntekijän näkökulmasta tai omien lasten kautta. Varhaiskasvattajan rooli koetaan eri tavoin. Varhaiskasvattajat kohtaavat työssään erilaisia lapsia ja jokaisen kohdalla on toimittava silloisella hetkellä sopivilla pedagogisilla teoilla ja ratkaisuilla. Kaikkien pedagogisten toimintojen taustalla ovat varhaiskasvattajan arvot ja ajatukset. Varhaiskasvattajien ammatillisuus kehittyy työuran aikana. On tilanteita, jotka toistuvat kasvattajan työssä jatkuvasti. (Cantell 2010,6-7.) Samalla myös kohdataan päivittäin muutoksia, jotka kantautuvat työelämästä ja yhteiskunnasta perheiden välityksellä (Karila & Nummenmaa 2001, 7). Muutoksia luovat myös lapset, jotka tuottavat päiväkotiin tapahtumia joka päivä omalla toiminnallaan. Päiväkodissa on omat käytännöt ja rutiinit, mutta se on silti kullekin lapselle erilainen. Varhaiskasvatuksessa on tilanteita, joissa lasten erilaiset näkemykset ja luonteenpiirteet näkyvät vahvasti – toinen voi epäonnistumisen jälkeen heti luovuttaa ja toinen puolestaan jatkaa siihen asti että onnistuu. Näin lapset tekevät jatkuvasti varhaiskasvatukseen tilanteita ja niitä kasvattajien tulee yhdessä lasten kanssa keskustellen ja suunnitellen ratkaista. (Reunamo 2007, 29.)

Varhaiskasvatuksen suunnitelmassa on kuvattu laadukkaan varhaiskasvatuksen olevan monimuotoista toimintaa, jonka taustalla edellytetään olevan eri tahojen yhteis-

työtä. Yhteistyö on nykypäivää ja yhteistyön katsotaan olevan myönteisessä valossa useissa eri organisaatioissa.

Kulttuuriala sekä sosiaali- ja terveysala ovat monissa peruspiirteissään lähellä toisiinsa ja niiden molempien kautta voidaan tukea mm. ihmisen vireyttä, hyvinvointia ja kehitystä. Taiteilijoiden, kunnan kulttuuripalvelujen ja varhaiskasvatuksen välinen yhteistyö tukee lapsen hyvinvointia ja kehitystä. Varhaiskasvatuksessa tehdään verkostoyhteistyötä varhaiskasvatuksen linjausten mukaisesti koko laajan lapsiin ja perheisiin kohdennetun ja heitä palvelevan verkoston kanssa. Verkostot toimivat yhteistyössä tarpeen mukaan paikallisesti sekä seudullisesti. Varhaiskasvatus tarvitsee tekijöitä ja näkijöitä, sillä siten eri osaajien voimavarat voidaan yhdistää ja suunnata oikeisiin tarpeisiin lasten ja perheiden elämässä. (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2005.)

Varhaiskasvatustyön perustana on lapsilähtöinen toiminta. Lapsilähtöinen toiminta tapahtuu tietoisesti ja sen lähtökohtana lapsen yksilölliset tarpeet, kokemukset, kiinnostuksenkohteet ja kehitys. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 34.) Lasta ei voida sovittaa mihinkään ennalta määrättyyn standardiin, vaan jokainen lapsi on ainutlaatuinen (Tahkokallio 2007, 21). Ammattikasvattajan tunnusmerkkinä on kasvatustietoisuus. Hänen toimintansa pohjautuu tietoihin asioihin, joihin kuuluu oleellisesti myös tietoinen oman toiminnan erittely, pohdinta ja arviointi. Varhaiskasvattajan tärkein tehtävä on taata lapselle kasvurauha, turvata lapsen lapsuutta ja luoda luottamusta. Lapsi tarvitsee leikin, harrastusten, oleilun ja satujen lisäksi myös rajoja ja ohjausta – näitä hän saa varhaiskasvatuksesta. (Järvinen ym. 2009, 10-18.) Kun on kyse kasvattamisesta ja pienistä lapsista, on hyvin tärkeää että varhaiskasvattajana on innostava, turvallinen ja motivoitunut henkilö, joka välittää näitä arvoja ja asenteita myös lapselle. Ammattitaitoisen kasvattajan toteuttama varhaiskasvatus on lasta arvostavaa, monipuolista ja sisältörikasta toimintaa (mt.,132).

3.3 Museoyhteistyö

Museon kasvatustyöstä käytetään termiä museopedagogiikka. Museopedagogiikan tavoitteita on toimia välittäjänä museon ja yleisön välillä. Museot oppimisympäristönä

tarjoavat yleissivistäviä, vaihtoehtoisia, tutkivia ja elämyksellisiä oppimismetodeja. (Tornberg & Venäläinen 2008, 105-106). Oppimismetodilla tarkoitetaan tapaa jolla oppilaan ja opettajan välinen interaktio on järjestetty. Metodi on opetustapa, työtapa, opetusmuoto, jonka mukaan opetus tapahtuu. (Kansanen 2000, 32.)

Mukana Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa oli Jyväskylän Taidemuseo, museolehtori Sirpa Turpeinen ja Suomen käsityön museo. Jyväskylän Taidemuseossa oli Kulttuuriloiskeita-koulutuksen kanssa samanaikaisesti 11.1-3.3.13, Ritva Kovalaisen ja Sanni Seppön Kultainen Metsä näyttely. Kulttuuriloiskeita-koulutukseen muodostui ikäänkuin punaiseksi langaksi Kultainen Metsä näyttelyn kautta metsäaihe. Metsäaihetta käytettiin työpajojen sisällöissä. Päiväkodeille annettiin myös ennakotehtäväksi käydä metsässä lasten kanssa etsimässä ja keräämässä esineitä: käpyjä, oksia, kiviä kädentaitojen työpajaa varten. Näin lapset myös virittäytyivät metsäteeman pariin.

Museon ja Kulttuuriloiskeita-koulutuksen välinen yhteistyö näkyi konkreettisimmin siten, että koulutuksen aivan ensimmäinen palaveri pidettiin Suomen Käsityönmuseolla ja alkuorientaatio järjestettiin Jyväskylän Taidemuseolla. Alkuorientaatioon oli kutsuttu kaikkien päiväkotien kaikki työntekijät. Alkuorientaatioissa he pääsivät kiertämään Kultainen Metsä näyttelyn. Näyttelyssä oli esillä upeita metsäaiheisia teoksia, jotka virittävät katsojan teeman sisälle. Päiväkotien lapsiryhmät toivotettiin sydämelisesti tervetulleiksi aikuisten kanssa katsomaan sitä lähiviikkoina, ennen työpajoja.

Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa museoyhteistyötoiminnan tavoitteena on madaltaa taiteen kokemisen, näkemisen ja museoon tulemisen kynnyksiä. Kun päiväkotien henkilöstö saadaan kiinnostumaan museotoiminnasta, on se helpompaa saada osaksi päiväkotien arkea ja siten museokasvatus pääsee toteutumaan lasten elämässä. Tutkimukset osoittavat, että alle kouluikäiset ovat kiinnostuneita erilaisista kuvista ja töistä, niin abstrakteista kuin esittäivistäkin. Lisäksi lapsen havainnot ja assosiaatiot ovat monipuolisia ja itsessään rikkaita. Museokäynti voi antaa lapselle innostavan ja mieleenpainuvan kokemuksen. (Rusanen & Torkki 2001, 94). Lasten kanssa voidaan keskustella nähdyistä taideteoksista ja pienetkin lapset usein kertovat innoissaan mielipiteitä näkemästään. Yhteinen keskustelu lasten kanssa on tärkeää. Museokierros on vuorovaikutuksellinen matka taiteen, lasten ja aikuisten välillä. Museokierros yhdessä työpajatyöskentelyn kanssa edesauttaa lapsen tunneilmai-

sun, oppimisprosessin ja ympäröivän maailman hahmottamista. (Leinonen 2008, 10-11.)

3.4 Taidealan ammattilainen työpajaohjaajana päiväkodissa

Taitelijayhteistyö oli koulutuksessa tärkeässä osassa. Taidealan ammattilaiset tulivat koulutuksen järjestäjätahon Kulttuurianton kautta. Kulttuurianton toimintaan kuuluu ammattitaiteilijoiden ohjaamien työpajojen tarjoaminen päiväkoteihin ja kouluihin niiden päiväohjelmiin sovitettuna.

Kulttuurianton on avoin uusille työpajaideoille ja Kulttuurianton voi ottaa yhteyttä, jos on kiinnostusta työskennellä lasten ja nuorten kanssa sekä ideoita työpajojen sisällöistä. Kun taiteilija määrittää tarkat tiedot työpajan sisällöstä, kestosta ja kohderyhmästä voidaan miettiä, sopiiko sen kaltainen työpaja Kulttuurianton seuraavan lukuvuoden ohjelmaan. Uudet pajaohjaajat perehdytetään Kulttuurianton toiminnan periaatteisiin ja tavoitteisiin. (Kulttuurianton 2013.)

Työpajojen taidemenetelmien kautta tuotiin ”työkaluja” varhaiskasvatukseen. Jokainen työpaja koostui taiteilijan suunnittelema työpajakokonaisuudesta, jossa lapset pääsivät tutustumaan erilaisiin keinoihin kyseisiin taiteenlajeihin. Lapsiryhmän mukana oli yksi tai kaksi lastentarhanhoitajaa/opettajaa, jotka pääsivät tutustumaan samanaikaisesti taidemenetelmiin.

Avaan seuraavaksi koulutuksen taiteenlajeista yleistä tietoa ja kerron, miten kutakin taiteenlajia käytettiin Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa. Teoriaosuudessa käsitellään taiteenlajia erityisesti lapsen elämässä, sillä koulutuksessa ja muutoinkin päiväkodissa lapset ovat näiden taiteenlajien kokijoita ja tekijöitä.

Kuvataide

Kuvataide lapsen elämässä on toimintaa, jonka avulla voidaan vahvistaa lapsen käsitystä siitä, että lapsi osaa tehdä asioita. Kuvataiteeseen kuuluu monenlaisia työtapoja ja menetelmiä, mutta lapsen elämässä on valittava kasvatukseen sellaiset kuvataiteen osa-alueet, joita on helppo soveltaa lapsen osaamistasoon ja jotka palvelevat

parhaiten lapsen kehitystä. Kuvataidekasvatus kuuluu taidekasvatukseen ja sillä on tärkeä rooli yleisen kasvatuksen kannalta. Sillä kehitetään ihmisen kykyä nähdä sekä silmien että ajattelun avulla ja tämä luo edellytykset ymmärtää ja laajentaa tietoa ympäröivästä maailmasta. (Sava 2007, 97-98).

Usein piirtäminen ja maalaaminen ovat yleisimmät kuvataiteen muodot pienillä lapsilla. Lapselle piirtäminen ja maalaaminen kuuluvat tärkeimpiin luovan ilmaisun muotoihin. Piirtäessä ja maalatessa lapsi saa mahdollisuuden kokeilla materiaaleja ja menetelmiä. Lapset piirtävät erilaisia asioita ja merkkejä heti kun oppivat pitämään kynää kädessään. Piirustukset ovat alkuun vain tuherruksia paperilla, mutta kasvamisen myötä lapsi oppii hallitsemaan kynää ja piirtää muotoja ja rakenteita, jotka esittävät jotakin. Kuvallista ilmaisua on hyvä harjoittaa jo pienestä lapsesta saakka, sillä näin lapselle kehittyy hyvä käden ja silmän koordinaatio, ratkaisunkykytaidot, käsitykset tiloista, väreistä ja muodoista. Kuvataiteen menetelmien kautta lapsi saa harjoitusta siihen, miten jokin idea muutetaan hallituksi toiminnaksi. Hauskoilla keinoilla opitaan keskittymiskykyä, tekemään tehtävät loppuun sekä luomaan jotain ainutlaatuista ja arvokasta. Lapsi pääsee kuvataiteen avulla ilmaisemaan itseään ja piirtämään esimerkiksi itselleen tärkeitä asioita ja ihmisiä. (Einon 2003, 44-48.)

Kuvataiteen työpajaa ohjasi kuvataiteilija Jonna Jantunen. Koulutuksessa Kultainen Metsä toimi kuvataiteen työpajan, kuten muidenkin työpajojen aiheena. Aluksi Jonna ohjeisti lapsille lyhyesti idean metsän maalaamisesta. Tarkoitus oli tehdä yhteisteos kaikkien ryhmien kanssa maalaamalla isolle kankaalle metsämaisemaa. Kukin lapsi sai toteuttaa yhteiseen suureen kankaaseen oman näkemyksensä mm. metsän eläimistä, kasveista, puista ja väreistä. Tämä tapahtui akryyliväreillä maalaten. Tausta oli maalattu päiväkodeissa jo etukäteen yksiväriseksi.

Metsä rakentui kankaalle lasten sulassa sovussa, yhteistyössä. Jokainen sai itse hakea valitsemansa värisen akryylimaalin ja maalata siveltimillä kankaalle, mitä tahtoi. Kolme ryhmää kävi eri aikaan työpajassa, jolloin prosessi eteni niin, että ensimmäinen ryhmä sai aloittaa tyhjälle kankaalle ja sitä seuraavat ryhmät täydensivät sitä. Joissain työpajoissa toimittiin niin, että joku ryhmä maalasi aluksi maata ja sitten toinen ryhmä taivasta jne. Joissain työpajoissa puolestaan osa maalasi tummemmilla sävyillä työn alussa ja loppuryhmät maalasivat vaaleammilla sävyillä näiden päälle.

Kuvataiteen lasten työpajassa ei ollut tarkkaan määriteltyjä ohjeita, vaan kukin työpaja noudatti sille sopivimpia työtapoja, jotka usein löytyivät tekemisen aikana sekä ohjaajan ja lasten yhteisnäkemyksestä. Esimerkiksi yhdessä päiväkodissa maalattiin suoraan seinään eikä kankaalle. Tärkeintä oli antaa lasten toteuttaa kuvataiteellista ilmaisuaan.

Aikuisten työpajassa lähinnä keskusteltiin lapsen tuottamasta teoksesta ja kehiteltiin jatkuvuutta sen työstöön. Kuvataidetta ja kädentaitoja aikuiset pääsivät kuitenkin toteuttamaan Hannele Hakasen ohjauksessa.

Tanssitaide

Tanssi voidaan käsittää itsetarkoitukselliseksi, rytmiseksi, ei-kielelliseksi keholliseksi toiminnaksi, josta pystytään tunnistamaan toistuvia, kulttuuriin sidottuja esteettisiä muoto- ja kuvio-ominaisuuksia (Anttila 2001, 77). Tanssi on tärkeä osa taide- ja kulttuurielämää. Vuosittain järjestetään tanssitapahtumia, on tanssijärjestöjä sekä julkaistaan tanssilehtiä. Tanssia arvostetaan yleisesti ja tanssitaiteen harrastus on suosiossa lasten ja nuorten keskuudessa. (Kukkasmäki 2004, 141-142.) Näin on nykyisinkin, vuonna 2013.

Tanssi on hyvä liikunnanmuoto niin lapselle kuin aikuiselle. Liikkuminen on lapselle luontaista toimintaa. Liike on pienen lapsen ensimmäinen ilmaisumuoto. Jokainen lapsi oppii liikehtimään musiikin tai rytmin tahdissa ja niin lapsi voi ilmaista itseään liikkeen avulla. (Einon 2003, 106.) On hyvä, että lapsi pääsee jo varhain kokeilemaan tanssimista, sillä se voi edesauttaa myöhempää kiinnostusta tanssiharrastamiseen ja muuhunkin liikkumiseen. Liikkuminen ja motorinen kehitys ovat merkittävässä roolissa lapsen kokonaiskehitymisessä. Motorinen kehitys luo pohjan lapsen sosiaaliselle sekä kognitiiviselle kehitykselle. Etenkin alle kouluikäiset lapset tarvitsevat liikkumista, jotta voivat oppia, nähdä ja kokea uusia asioita. (Rintala 2000, 5.)

Liikkumisen mahdollisuudet toiminnallisena opetusmenetelmänä ovat merkittäviä, sillä lapsi oppii liikkumisen avulla sekä tuntemaan itseään ja kehoaan myös ympäröivää maailmaansa kuten etäisyyksiä, muotoja ja kokoja. Nämä taidot luovat perustaa

myös mm. kielen ja matematiikan oppimiselle. Tanssi vahvistaa kehon oikean ja vasemman puoliskon yhteistyötä, silmä-käsikoordinaatiota ja ajallisten että rytmillisten rakenteiden tunnistamista. Näihin taitoihin pohjautuu hyvät luku- ja kirjoitustaidot, sosiaaliset taidot, ongelmanratkaisukyvyt ja tiimityöskentelyvalmiudet. Tanssi on lapselle fyysinen, psyykinen, emotionaalinen, tiedollinen ja sosiaalinen kokemus. (Huisman & Nissinen 2000, 25.)

Tanssin työpajassa ohjaajana oli tanssija & tanssipedagogi Tuija Nikkilä. Työpajassa käytettiin myös koulutukseen kuuluvaa metsäteemaa. Työpajassa lapsia innostettiin liikehtimään erilaisin mielikuvien avulla. Lapsia pyydettiin ajattelemaan metsän asukkaita, eläimiä, puita jne. ja eläytymään näiden rooliin liikkeen merkeissä. Tanssiharjoitteita tehtiin yhdessä ryhmänä, ja välillä kukin sai oman vuoron esittää esimerkiksi omavalintaisen metsän eläimen liikehdinnän ja eleilyn. Tanssin työpajassa ohjaajan kerronnallinen ja tarinallinen ilmaisu oli tärkeässä roolissa. Sen kautta lapset pääsivät virittäytymään aina tiettyyn tunnelmaan ja heittäytyivät liikkumaan ja kokeilemaan erilaisia asioita kehollaan. Tässä työpajassa lapset estoitta menivät mukaan tarinoihin ja kokeilivat erilaisia ilmaisumuotoja kehollaan.

Tanssissa lasten työpajat noudattivat melko samaa kaavaa joka lapsiryhmän kanssa ja se oli hyvä asia, sillä taattiin kunkin lapsen saavan työpajasta samaa anti. Joissain asioissa tehtiin muutoksia mm. ryhmän suuren ikäerojakauman vuoksi. Silloin käytettiin sellaisia tanssin ja liikkeen muotoja, mihin kaikki ryhmän lapset pystyivät. Lapset selkeästi nauttivat liikkumisesta ja tanssimisesta sekä yhdessä että yksin.

Aikuisten työpajoissa ohjaaja antoi ohjeistuksen matkia jotain asiaa, ja miellekuvien avulla keksittiin liikkeitä ja eleitä näihin vuorotellen ja yhdessä. Käytettiin myös metsäteemaa, jonka mukaan eleiltiin ja liikuttiin.

Käsityötaide

Käsityö voi olla ihmisen elämässä läsnä niin perusopetuksen käsityö -ja taidekasvatuksen, vapaan taideharrastamisen kuin käsi -ja taideteollisuuden osalta. Parhaimmillaan käsityöstä tulee ihmisen elämäntapa ja ihminen haluaa kehittää taitojaan, toteuttaa itseään ja omia ajatuksiaan. Käsitöiden avulla ihminen voi pyrkiä identiteettinsä

vahvistamiseen sekä omaan psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin (Karppinen 2005, 47-48).

Kädentaitoihin kuuluu monenlaisia menetelmiä ja materiaaleja, joita voi käyttää lapsen kanssa toimiessa. Käsityökasvatus on sellaista toimintaa, jossa eri tekniikoita, materiaaleja, välineitä ja työtapoja opetetaan ja kokeillaan (Järvinen ym. 2005, 49; Einon 2003, 64). Näiden osa-alueiden taitaminen on hyvä asia, mutta tärkeämpää pienelle lapselle on se, että hän pääsee harjoittamaan luovaa itseilmaisua.

Kädentaitojen harjoittelu vahvistaa lapsen keskittymistä, paikallaan oloa, tarkkailua, kuuntelua, yhteistyötaitoja sekä itseluottamusta. Lapsi kokeilee usein mielellään erilaisia asioita, joita voi tehdä käsillään: leikkaamista, muovaamista, rakentamista jne. Tuotokset voivat olla lähtöisin lapsen mielikuvituksesta tai ohjeistetusta tehtävänannosta (Einon 2003, 64-66). Käsityö lisää tietoa ja taitoa, lapsi oppii materiaalien ja tekniikoiden tuntemuksen sekä muotokielen. Nämä kehittävät hienomotoriikkaa sekä herättävät tunteita ja tuntemuksia. Mitä aiemmin lasta harjaannutetaan kädentaitoihin, sitä paremmin hän pystyy aikuisena ammentamaan taitojaan, tunteitaan, muistikuviaan, elämyksiään ja aistikuviaan erilaisissa tilanteissa. Käsityö mahdollistaa ihmisen tutustumisen itseensä: kehoonsa, tuntemuksiinsa, taitoihinsa ja yksilön tiedon ja ajattelun rakentumiseen. Yksilötasolla parhaimmillaan käsityö auttaa lasta tuntemaan itsensä kokevaksi yksilöksi, joka pyrkii tekemään elämästään merkityksellistä. (Karppinen 1999, 20-27.)

Käsityön työpajassa ohjaajana toimi artesaani Hannele Hakanen. Työpajoissa metsäaihe näkyi metsästä kerättyjen materiaalien käsittelyssä, ihmettelystä ja tulkinnassa. Työpajan ohjaajalla oli mukanaan myös salkku, joka sisälsi esineitä, kuten linnusulkia, simpukoita ja kivimunia. Lapset saivat tutustua heille mielenkiintoisiin, erimuotoisiin -ja tuntuisiin materiaaleihin ja niistä juteltiin ryhmän kesken. Useat lapset kertoivat niistä omia mielipiteitään tai muistojaan. Tässä työpajassa oli metsän mukaisena aiheena valmistaa lasten kesken yhteistyössä metsänportti. Metsänportin muodon artesaani Hakanen muotoili kanaverkosta ja siihen lapset saivat kiinnittää mieluisiaan esineitä, kuten oksia, käpyjä, höyheniä, kiviä jne, jotka ennen kiinnittämistä kukin koristeli mm. maalaamalla tai värikynillä värittäen. Materiaaleja oli varattu

laajasti lasten käyttöön. Kun metsänportti saatiin työpajassa valmiiksi, sen läpi käveltiin esittäen jotain metsän eläintä.

Työpajassa lapsi pääsi itse tekemisen lisäksi syventymään materiaaleihin ja keskustelemaan erilaisista asioista ryhmän kesken. Ohjaaja herätti hyvin lasten mielenkiinnon aiheeseen ja ideoita lähti pursuamaan moneen suuntaan. Käsillä tekeminen, jossa lapsi pääsi aktiivisesti työskentelemään eri materiaaleja käyttäen tavoitteli lapsen omien ajatuksien, havaintojen ja tunteiden ilmaisua.

Aikuisille järjestettävässä työpajassa tehtiin rentouttava harjoitus, jossa testattiin eri tekniikoilla tunteiden ilmaisua paperille – purettiin stressiä tai vapautettiin sen hetken tunnetilaa käden jäljin paperille yhdessä rennosti keskustellen ja kokeillen.

4 TAIDE JA KULTTUURI LAPSEN ELÄMÄSSÄ

Lapsuus on merkittävää aikaa, jossa monella eri asialla ja valinnalla on merkitystä yksilön elämässä lapsuusaikana ja tulevaisuudessa (Anttila & Rensujeff 2009, 15). Lasta ja lapsuutta voidaan tulkita eri tavoin siltä kannalta, että onko hän itse aktiivinen toimija vai aikuisen toiminnan kohteena. Aktiivisena toimijana lapsi nähdään oppijana ja ajattelijana, jolloin kiinnitetään huomiota lapsen tapaan oppia, ajatella ja rohkaistaan häntä ongelmien etsintään ja ratkaisuun. Aikuisen toiminnan kohteena lapsi on silloin, kun lapsi on opettamisen kohteena tai tiedon hallitsijan, silloin aikuinen on aktiivisempi kuin lapsi ja lasta voidaan tarkastella tiedon ja oppimisen pohjalta muttei itse aktiivisen tiedon tai toiminnan rakentajana. Selvää on, että lapsuus on aikakausi johon kehitys, kasvatust ja kasvu oleellisesti kuuluvat. Lapsena omaksutaan myös kulttuuriset tavat ja tottumukset. (Kronqvist & Kumpulainen 2011, 15.)

Kasvatus on tietoista ja tavoitteellista toimintaa, johon kuuluu opetus, huolehtiminen ja hoitaminen. Kasvatuksella ohjataan kasvua. Kasvulla tarkoitetaan henkilön kokonaisvaltaista kehittymistä. Kasvu on psyykkistä ja henkistä kehitystä. Kehityksellä tarkoitetaan koko elämän aikana tapahtuvaa toimintojen, käyttäytymisen sekä persoonallisuuden muutosta, kasvua ja kehitystä. (Järvinen ym 18-19, 2009.)

Kulttuuri on määritelmältään monitahoinen, sillä ihmiset kokevat sen usein käsittävän eri asioita, kuten erilaisia toimintoja ja taiteenlajeja. Sen vuoksi kulttuuri määritellään ja ymmärretään monella eri tapaa. Sivistys syntyy kulttuurin ymmärtämisestä ja sen tulkitsemisesta oman elämän näkökulmasta, tämä tuottaa henkistä tasapainoa (Kauppinen & Huovinen 2008, 5). Kulttuuri on inhimillistä toimintaa, joka välittyy ja säilyy ihmiseltä toiselle oppimisen ja tiedonviestinnän kautta. (Kalhama & Vartiainen 2006, 4; Anttila & Rensujeff 2009, 15). Kulttuurin käsitteellistämässä on olennaista tarkastella kulttuurin näkökulmaa. Kulttuuriteoriassa kulttuurilla on näkökulma, joka ilmaistaan yleisesti luonnehtivilla ja erityisesti kohdentavilla ilmaisuilla kuten populaari-, korkea-, ala-, primitiivinen-, tai lastenkulttuuri. Kulttuuripolitiikka kuuluu yhteiskuntapolitiikkaan ja sen tehtävänä on kulttuurikehityksen sekä kulttuurielämän julkinen ja tietoinen ohjaaminen ja säätely. (Anttila & Rensujeff 2009, 15-16.)

Taide on merkittävä osa kulttuuria ja taide on läsnä ihmisten välisissä suhteissa ja vuorovaikutuksessa (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 6). Taide on ilmiö, se on avoin ja monimerkityksinen inhimillisen toiminnan ilmentymä. Taide tuo vaihtoehtoisia näkemyksiä maailman tulkintaan. Taiteen avulla voidaan kyseenalaistaa todellisuutta ja tietoa mitä meillä jo on. Taiteen yhteiskunnallinen tehtävä on kriittisesti katsoa elämäntapaamme ja luoda uusia määritelmiä ja käytäntöjä hyvään elämään. (Mäki2007, 14; Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 2011, 5.)

Taide ja kulttuuri ovat säilyviä asioita – kulttuuri ja taide ovat säilyneet historiasta tähän päivään ihmisten kertomusten, historiadokumenttien ja opetuksen kautta. Taiteen ja kulttuurin merkitys on muuttunut aina kunkin aikakauden ja yhteiskunnan piirteiden mukana. Tänä päivänä kulttuuri on etenkin hyvinvoinnin sekä terveyden kannalta keskeisessä asemassa suomalaisessa yhteiskunnassa (Jyväskylän kaupungin kulttuurikeskus 2005,12). Eri tutkimustulosten ja kirjallisuuden perusteella voidaan sanoa, että kulttuuri ja taide edistää hyvinvointia ja terveyttä ja siksi se on tärkeää kaikille lapsille ja nuorille (Kauppinen & Huovinen 2008, 5; Hyyppä & Liikanen 2005, 170).

4.1 Lastenkulttuuri

Kulttuurivaikutteet omaksutaan jo hyvin varhain. Jo sikiövaiheessa äänillä ja liikkeillä on vaikutusta. Ihminen tarvitsee syntymänsä jälkeen ulkoisia ärsykeitä, jotka liittyvät usein kasvu ympäristön kulttuuriin. Vauvan ja vanhemman välisen luottamuksen kehittämisellä on suuri merkitys lapsen kehitykseen ja myöhempään terveyteen. Vauva pystyy omaksumaan kasvu ympäristönsä elämäntavan ja se vaikuttaa koko persoonan kehitykseen. Tämä on varhaista kehitysvaihetta, johon myös kulttuuri- ja taide-elämyksien ensimmäiset kokemukset kuuluvat. (Hyypä & Liikanen 2005, 170-171.)

Lastenkulttuuri tarkoittaa nimenomaan tietylle ikäryhmälle – lapsille – suunnattua sekä lasten suosimaa kulttuuria. Lastenkulttuurin käsitteeseen kuuluu sekä lasten omaehtoinen kulttuuri, aikuisjohtoinen lastenkulttuuritoiminta sekä aikuisten tuottama kulttuuri lapselle. Lastenkulttuurissa lapsi nähdään aktiivisena kulttuurin kuluttajana että tuottajana ja lapset ovat mukana viemässä ja jakamassa kulttuuria eteenpäin. (Jyväskylän kulttuuripalvelukeskus 2005, 9.)

Opetusministeriö on vuonna 2003 laatinut lastenkulttuuripoliittisen ohjelman, jossa keskeistä on koko kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen niin lasten kuin koko kulttuurisen yhteisön elämässä. Kulttuuripoliitikassa on kuunneltava lasta, jotta opitaan tuntemaan lasten maailmaa ja lastenkulttuuriin liittyvät päätöksenteot ovat oikeudenmukaisia. (Jyväskylän kulttuuripalvelukeskus 2005, 11.) Lastenkulttuuripoliittisen ohjelman mukaan kulttuurisesta rikkaudesta ja monimuotoisuudesta kasvaa luovuus ja innovatiivisuus. Niiden perusvalmiudet luodaan taidekasvatuksella ja virikkeellisellä kulttuuriympäristöllä lapsuudessa ja nuoruudessa. (Opetusministeriö 2003.)

Taidekasvatus on osa lastenkulttuuria. Taidekasvatuksen käytäntöihin kuuluu kaikkea, jossa opetetaan toimimaan taiteen menetelmin ja arvioidaan tämän toiminnan tuloksia (Varto 2011, 22). Suomalainen taidekasvatus jakaantuu hallinnollisesti kolmeen eri tahoon; 1. yleissivistävän koulun taideopetukseen peruskouluissa, 2. taiteen perusopetukseen, 3. taiteen harrastustoimintaan ja sen ohjaukseen.

Perusopetukseen kuuluva taidekasvatus	Taiteen perusopetus	Muu taiteen harrastustoiminta ja sen ohjaus
<ul style="list-style-type: none"> • koulujärjestelmään kuuluva yleissivistävä taideopetus 	<ul style="list-style-type: none"> • perustuu opetushallituksen vahvistamaan opetussuunnitelmaan • tavoitteellinen tasolta toiselle etenevä opetus • eri taiteenalojen verkosto 	<ul style="list-style-type: none"> • peruskoulun ulkopuolinen, vapaaehtoinen ja maksullinen taiteen harrastaminen

Kuvio 2. Suomen taidekasvatusjärjestelmä

(sovellettu kuvioista Anttila & Rensujeff 2009, 18)

Taiteellinen toiminta mahdollistaa lapsen hahmottamaan ympäristöään ja kulttuuria. Taidekasvatuksen keskeinen tarkoitus on aistihavaintojen tajunnan kehittäminen. Aistihavaintojen perusteella tietäminen on mahdollista. Taidekasvatus luo pohjan lasten elämyksille ja kokemuksille, jotka ohjaavat lapsen kehitystä. (Karppinen & Salo-valta 2007, 57).

Kulttuuri- ja taidekasvatus lähtee sekä perheestä että päiväkodista. On tärkeä muistaa, että lapsen kehitys määräytyy sekä perimän että ympäristön perusteella. Lapset lähtevät hyvin erilaisista perheistä, ja kaikilla ei ole resursseja viedä lasta esim. konsertteihin tai tapahtumiin. On asioita, joihin voi vanhempana kasvatuksella vaikuttaa ja on ominaisuuksia, joiden kanssa lapsen ja vanhemman on opittava elämään. Varhaisiän taidekasvatus antaa pohjan taiteen arvostamiseen ja tekemiseen. (Karppinen 2001, 107.) Taiteelliset peruskokemukset syntyvät lapselle musiikillisista, kuvallisista, kädentaidollisista, kerrontakirjallisista, tanssillisista ja draamallisista toiminnoista, joita lapsi pääsee kokemaan lapselle suunnattua kulttuuria ja taidetta vaalivassa kasvuympäristössä. Taide toimii yksilön kehityksen ja persoonallisuuden edistäjänä. (Ruokonen 2006, 11.)

Taiteelliset kokemukset mahdollistavat lapsen toiminnallisuuden. Kun lapsi tekee ja kokee taidetta, hän saa oppimisen iloa, tuntemuksia ja eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä. Taiteessa lapsi saavuttaa mielikuvitusmaailmansa. (Varhaiskasvatussuunnitelma, 2005.)

Lapsi käsittelee tunteitaan ja identiteettiään taidekasvatuksen avulla. Taide antaa taiteellisia, esteettisiä ja elämyksellisiä kokemuksia. Taide on ihmisen perustarve ja

kasvattaja on tärkeässä asemassa lapsen kulttuurikokemusten valossa. (Järvinen ym. 2009, 172.) Kaikki lapset tulevat eri ympäristöissä ottaa tasa-arvoisesti mukaan kulttuurikasvatukseen ja pyrkiä saamaan lapsen elämää hänen taustoistaan riippumatta kaikin puolin turvalliseksi ja onnelliseksi.

4.2 Yhteisö, yhteisöllisyys ja osallisuus

Yhteisöllisyys on sidoksissa yhteisö-käsitteeseen ja näiden molempien ymmärtäminen eri tilanteissa on haastavaa, koska niillä on useita merkityksiä. Yhteisö yleisimmin käsitetään ihmisten väliseen vuorovaikutustapaan, yhteisyyteen, ihmissuhteisiin tai ihmisryhmien välisiin yhteisiin tekijöihin. (Kaipio 2000, 11.) Yhteisö on siis tietty ihmisryhmä ja sen jäsenillä on yhteinen päämäärä, sovitut normit ja arvot. Yhteisön jäsenenä saa olla oma itsensä sekä yhteenkuuluvuuden tunteen ja tukea. Yhteisöllisyys puolestaan ymmärretään ilmaisuna henkilöiden myönteisenä vuorovaikutuksena ja yhdessäolona. Toiminta, joka ylläpitää ja rakentaa yhteisöä on yhteisöllistä toimintaa. Yhteinen toiminta kehittää yhteisöä. (Haapamäki 2000, 14-15.)

Sosiaalisuus ja yhteisöllisyys liittyvät toisiinsa. Lapsille on tärkeää tehdä yhdessä asioita toisten lasten sekä aikuisten kanssa. Lapsella on synnynnäinen tarve olla sosiaalinen. Jo kauan ennen kuin lapsi oppii puhumaan, on hän matkinut kasvonilmeitä, hymyillyt ja jokeltanut sanattomia keskusteluja. Pieni lapsi tarkkailee ja matkii muita ihmisiä ja tällä tavoin oppii sosiaalisen maailman tapoja. (Einon 2003, 136.) Lapsi usein tahtoo tehdä samoja asioita kuin aikuinen. Lapsi osaa noin neljän vuoden iässä ottaa hyvin huomioon aikuisen tunteita ja jos hän tietää aikuisen arvostavan lapsen tekoja, tahtoo lapsi tehdä asioita uudestaan. Lapsen on tärkeä antaa osallistua esimerkiksi tavallisiin arjen askareisiin kuin myös taiteellisiin toimintoihin – ruoanlaiton avustuksesta tanssileikkeihin.

Yhteisö on tapa elää ja toimia (Haapamäki 2000, 30). Yhteisöt syntyvät vuorovaikutuksen tuloksena ja vuorovaikutuksen laadulla voidaan vaikuttaa siihen millainen yhteisöstä tulee (Haapamäki 2000, 16). Lapsen auttamista ja yritystä kannattaa kehua ja arvostaa, näin annetaan lapselle vapaus osallistua yhteiseen tekemiseen ja näin lapsi oppii, että perheenjäsenet auttavat toisiaan kotona ja muissa yhteisöissä – lap-

sen arvopohja ja asenteet muovautuvat sen yhteisön mukaan missä hän elää. (Einon 136 2003).

Päiväkodeissa on kolmenlaiset yhteisöt: kasvatusyhteisö, kasvattajien yhteisö ja lasten yhteisö. Päiväkoti on kasvatuksellinen kokonaisuus, jossa sekä lapset että kasvattajat toimivat, tätä kutsutaan kasvatusyhteisöksi. Kasvattajat eli aikuiset muodostavat kasvattajien yhteisön, jossa on omat toimintatehtävät ja normit. Luonnollisesti myös lapset muodostavat oman lasten yhteisön, jossa he ovat toistensa vertaistuki ja jossa pätee lapsien päättämät säännöt ja toimintatavat, jotka voivat olla todella eriytyneet päivähoidon muusta toiminnasta. (Haapamäki 2000, 23).

On muistettava, että vaikka lapsia kasvatetaan yhteisössä ja heille halutaan antaa yhteisöllisyudentunnetila, ovat lapset yksilöitä. Päivähoidon kasvatuksessa lapsen yksilölliseen perusoikeuteen kuuluu saada ainutlaatuisista ominaisuuksistaan sekä tarpeistaan koostuvan yksilöllisen hänelle suunnatun kasvatuksen, joka tukee hänen kehitystään ja mahdollisuuksiaan läpi elämän. Tämä on haasteellista, sillä samalla painotetaan sitä, että hyvä päivähoitokasvatus onnistuu vain hyvän yhteisöllisyyden turvin, jolloin voi käydä niin, että toista tehdään toisen kustannuksella, mikä ei ole toivottua. Tärkeintä olisi että päiväkodeissa yksilökeskeinen ja yhteisökeskeinen näkemys saataisiin entistä tiiviimmin toisiaan tukevaksi kokonaisuudeksi. Vastuu on kasvattajien metodeissa. Kasvattajien täytyy monipuolisesti hallita yhteisöprosesseja ja ymmärtää niiden merkitykset yksilön kehitykseen. (Kaipio 2000, 94-95.)

Yhteisöön ja kulttuuriin kuulumisen liittyy identiteettiin. Lapsi kysyy ja tutkii itseään, kuka minä olen, mihin kuulun, millainen haluan olla, millaiseksi minun tulee kehittyä. (Sava 2007, 120.) Yhteisöllisyyden tunteen luominen, kulttuurikasvatus ja taidetyöskentely auttavat lasta löytämään paikkansa ja itsensä tässä maailmassa. Kun tehdään taidetta yhdessä lapsiryhmien kanssa, on kyseessä taiteellinen työskentely, jonka lähtökohtana ei ole tekeminen siinä merkityksessä, että tietäisi paljon enemmän taiteenlajista tai tekniikoista. Taiteellista toimintaa tehdään, jotta lapsi pääsisi nauttimaan sekä kiinnostumaan taiteesta ja osallistumaan ihmisyyden toimintaan (Pitkänen-Welter 2001, 126-127). Taiteellinen työskentely mahdollistaa yhteisen toiminnan, jossa lapsi vuorovaikuttaa ja ilmaisee itseään muiden lasten kanssa (Sava 2007, 192). Aikuisen ihmisen tulee varmistaa lapsen osallisuuden, kuuntelun ja nä-

kemysten huomiointi lapsen elämää koskevien asioiden osalta (Järvinen ym. 2009, 93). Näin toteutuu olemisen, yhteisöllisyyden ja osallisuuden tunne lapselle.

4.3 Luova lapsi

Luovuudelle ei ole asetettu oikeita tai väriä määritelmiä, vaan sillä on useita vaihtoehtoja. Luovuutta pystytään tulkitsemaan monella tapaa ja tulkintojen avulla päästään erilaisiin lopputuloksiin. Luovuus on esimerkiksi kykyä luoda jotain uutta vanhojen tapojen ja mallien sijasta, kykyä löytää uusia yhteyksiä asioiden välille ja kykyä ideoida hullultakin kuulostavia, mutta toteutettavissa olevia ideoita. Luovuutta ei ole kuitenkaan vain uusien asioiden keksiminen, vaan riittää että ihminen itse kokee uuden näkökulman tai tavan toimia. (Solatie 2009, 18-20.)

Ihminen on luova ajattelija. Tarvitsemme sekä mielikuvitusta että ajattelutaitoa, ymmärtääksemme maailmaa. Me jäsenämme, havaitsemme, tunnistamme ja tiedämme. Me kuvittelemme, unelmoimme ja näemme unia ja sitä kautta koettelemme maailmasta saatua tietoa mielen kuvitelmiimme. Ajattelu tutkii, arvioi ja järjestää. Kuvittelu puolestaan kokoaa ja täydentää – mielikuvitus ja ajattelu yhdessä muodostavat älyllisen kokonaisprosessin. (Sava 2007, 55-57.) Luovuus nähdään vaihtoehtojen etsimisenä ja uusien näkökulmien oivaltamisena ja kokeilemisena. Luovuus usein herättää positiivisia tunteita – mieleen voi tulla kuuluisat taiteilijat ja suuret keksijät ja tiedemiehet. Luovuutta pidetään korkea-arvoisena lahjakkuutena. (Uusikylä 2001, 14.) Luovuus on silti mahdollista meille kaikille. Yleisesti ottaen luovuus on ihmiskunnan keino selvitä elämästä ja sitä ei tarvitse erottaa arkipäivän toiminnasta. (Sava 2007, 25.)

Koulua edeltävä vaihe on vapaan luovuuden vaihe. Silloin lapsi tarkastelee koettamiinsa asioita kokonaisvaltaisesti ja intuitiivisesti. (Sava 2007, 59.) Lapset ja luovuus on mielenkiintoinen yhtälö, sillä lapsuudessa koetaan koko ajan paljon uutta ja lapsi toimii luovasti tietämättään. Lapset ovat lähtökohdiltaan kuitenkin erilaisia. Lapsi voi olla liikunnallinen, musikaalinen, matemaattinen jne. On hyvä muistaa, että kaikissa näissä luovuus on läsnä. Luovuus ei siis tarkoita aina yhteyttä taiteellisuuteen, vaan ylipäättään tekemistä, jossa ymmärretään vaihtoehtoja ja kokeiluja. Kaikki eivät synny

luoviksi ihmisiksi, vaan luovuutta voi myös oppia. Kun mietitään lapsen kehitystä, on kasvattajien vaikutus luovuudenkin oppimisen osalta merkittävä. Lasta voi harjoittaa luovaan toimintaan, ja tässä lapsi tarvitsee vanhempien ja varhaiskasvatuksen tukea ja kannustusta. Aluksi on hyvä tietää, mikä motivoi lasta, mitä lapsi itse haluaa ja aikoo tehdä. Sen jälkeen on hyvä tunnistaa lapsen omat kyvyt, taidot ja persoonalliset ominaisuudet. Kannustamalla ja motivoimalla lasta tekemään ja kokeilemaan asioita voidaan auttaa lasta kehittymään luovaksi. (Solatie 2009, 34-38.)

Useat lapset eivät käytä kaikkia kykyjensä, eivätkä edes tiedosta niitä. Lapsilla ei välttämättä ole aina rohkeutta tai uskoa tai he pelkäävät epäonnistuvansa. Myös aikuiset voivat tappaa lapsen luovuuden asettamalla lapset vain tottelemaan heidän tahtoaan ja kiirehtimään taiteellisten tuotosten teossa. Kun lasta painostaa, hän joutuu suorittamaan. Suorituskeskeinen elämäntapa voi saada lapsen menettämään motivaationsa ja kokemaan itsensä kykenemättömäksi, epäonnistuneeksi jo etukäteen. (Uusikylä 2001, 18.) Tarkoitus on, että aikuiset auttavat lapsia käyttämään kaikkia kykyjensä kaikissa heidän eteensä koituvissa tilanteissa (Einon 2003, 6). Vanhemmat tuntevat yleensä lapsensa paremmin kuin kukaan muu. Siksi vanhemmat voivat olla lapsilleen parhaita opettajia.

Luovuudesta on hyötyä monella elämän osa-alueella. Luovuutta tukeva ympäristö lapselle on sellainen, jossa on riittävästi vapautta ja kasvattajien tukea. Näin itsetunto ja identiteetti kehittyvät ja lapsi saa olla vapaasti oma itsensä. Tutkimusten mukaan lapset, joilla on hyvä itsetunto, ovat luovempia ja he myös kokevat olevansa luovia. Luovilla ihmisillä onkin usein rohkeutta kokeilla erilaisia asioita ja ottaa riskejä elämässään (Einon 2003, 19; Solatie 2009, 33.)

5 TUTKIMUSMENETELMÄT

Opinnäytetyön alussa pohdimme tilaajan kanssa, miten olisi parasta saada tietoa päivähoiton henkilökunnan mielipiteistä koulutusta kohtaan. Koska toivottiin, että koulutusta tarkastellaan kokonaisuutena ja etsitään mahdollisia kehityskohteita, oli tärkeää, että olin paljon läsnä koulutuksen eri vaiheissa.

Päädyimme siihen, että minun oli hyvä olla mukana seuraamassa työpajojen toteutusta. Havainnointi muodostui tutkimusmenetelmäksi. Mielipiteitä koulutukseen osallistujilta oli paras kerätä kyselyllä, sillä päivähoidon henkilökunnan hektisen arjen ja opinnäytetyön kiireellisen aikataulun vuoksi haastatteluja olisi hankala järjestää ja otanta voisi jäädä suppeaksi.

Myös alku- ja lopputilaisuudessa ilmenneet mielipiteet ja yhteisesti käydyt keskusteluasiat on otettu huomioon, sillä niistäkin saa hyödyllistä tietoa lopullisen toimivuuden kuvauksen kannalta.

Koulutusta tarkastelin kokonaisvaltaisena prosessina. Pyrin löytämään kehittämis-kohteita eli olettamuksena oli, että kehitettävää löytyy. Huomioin sosiokulttuurisen teorian kautta tutkimusongelmaa ja siten tarkastelun kohteena on yhteistyö, vuorovaikutus ja osallistujien toimiminen tässä yhteisössä. Näin yksilöt eivät ole itsessään tutkimuksen kohteena vaan enemmänkin yksilöt ryhmän tai yhteisön jäsenenä ja toimijoina (Kumpulainen 2008, 23).

5.1 Havainnointi

Kokemuksemme perustuvat havaintoihin, joita teemme itse kokoajan elämämme arjessa. Arkielämän havainnointitapa ja havainnot kuuluvat tieteellisen havainnoinnin perustaan, mutta ne eivät sellaisenaan vielä riitä tieteellisen tutkimuksen havainnoiksi. Tieteellinen havainnointi on suunnitellumpaa, kriittisempää sekä järjestelmällisempää toimintaa. (Vilka 2006, 5).

Tieteellisessä havainnoinnissa on tärkeä tunnistaa eri käsitteiden merkitykset, jotta ymmärtää tutkimisen teon perusasiat. Havainnot ovat tutkimuskohteita. Havainnointi on aineiston keräämisen ja uusien havaintojen tuottamisen tapa. Havainnollistaminen tulee esiin tutkimustekstinä, joka tuo tutkimuksen ja uuden tiedon toisten tietoisuuteen ja arvioitavaksi. Observointi on havainnointia tutkimuskohteesta. Se on huolellista, tarkkaa ja hyväksytyjen metodien mukaan toteutettua katsomista ja kuuntelemista. (Vilka 2006, 8-9.)

Tutkimushavainnoinnilla tarkoitetaan ihmisen kokonaisvaltaista ja tietoista ilmiöiden, asioiden ja tapahtumien havainnointia suhteessa siihen, missä ne ilmenevät.

Työpajojen havainnointi oli minulla tietoista havainnointia, sillä huomioni oli suuntautunut koko tutkimuskohteeseen. Tieteelliselle havainnoinnille oleellista on, että se perustuu aina luotettaviin havaintoihin, jotka sopivat ongelmanasettelun, teoreettisenviitekehyksen ja tutkimusmenetelmien kannalta. (Vilkkä 2006, 9-14.)

Havainnoijan rooli on haastavaa, siinä tarvitaan sekä havainnointitaitoa, jonka voi oppia tekemällä havainnointia kenttätöissä että opiskelemalla asiaa. Järjestelmällistä havainnointia voi harjoittaa missä vain ja milloin vain. Sen ei tarvitse aina olla järjestetty tilanne. Havainnoinnin perusajatuksena on vuorovaikutustilanteen tutkiminen ja tutkimuskohteen ymmärtäminen. (Vilkkä 2006, 16-18.)

Lasten ollessa tutkimuksen kohderyhmä, on havainnointi menetelmänä hyvä. Lasten kielelliset ilmaisukyvyt eivät ole vielä täysin kehittyneet, mutta heidän eleitä ja ilmeitä havainnoimalla voi löytää paljon vastauksia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 208.) Kysely auttaa saamaan tietoa tutkimuskohteen ajatuksista tai toimimisesta tietyissä tilanteissa, mutta havainnoinnin avulla nähdään toiminta- tai ajattelutavat oikeissa tilanteissa (Hirsjärvi ym. 2007, 207).

Tutkimusaineiston kerääminen havainnoimalla on tietoista tarkkailua, kuuntelua ja katselua. Havainnoidessa täytyy suunnata mielenkiinto kaikkeen, mitä tutkimuskohde on tuottanut toiminnallaan ja huomioida kaikki tieto, mitä tutkimuskohde voi antaa. Havainnoinnissa tutkimuskohde on monitasoinen ja siten siitä voidaan saada monimuotoista ja erilaista tutkimusaineistoa, joka on suotavaa. Tutkimusaineisto voi tulla mm. sähköpostiviesteistä, haastattelujen, kalenterien, kirjoitelmien ja muiden dokumenttien sekä materiaalien avulla. (Vilkkä 2006, 21-25.)

Havainnointitapani opinnäytetyössä oli vapaata ja tutkimuskohteen toimintaan mukautunutta osallistuvaa havainnointia. Tällainen havainnointitapa on tyypillinen kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa. Osallistuvalla havainnoinnilla on tyypillistä se, että tutkijan roolissa oleva on mukana ja osallisena tutkimuskohteen toiminnassa tutkimuskohteen ehdoilla, yhdessä heidän kanssaan ja tälle on ennalta sovittu ajanjakso. (Vilkkä 2006, 40-44.)

Osallistuin havainnoijana koulutuksen eri vaiheisiin: alku- ja lopputilaisuuksiin, työpa-joihin ja ideapalavereihin. Olin niissä myös ulkopuolisena tarkkailijana. Havainnointi-tapoja voi yhdistää. Tähän työhön liittyen sekä osallistuva että tarkkaileva havain-nointitapa sopivat tilanteisiin parhaiten, siten pystyin olemaan mukana tutkimustilan-teessa joko taustaseuraajana että samalla myös ihan omana itsenäni, jolloin osallis-tuin toimintaan, tutustuin, keskustelin ja vuorovaikutin tutkimuskohteen kanssa oma-na persoonanani. Havainnoijan on vain kyettävä tasapainoilemaan niin ihmisen kuin tutkijan roolien välillä ja erotettava ne toisistaan, jotta tutkimustulokseen ei tulisi liikaa subjektiivista tietoa. (Vilkkä 2006, 68-69.)

Havainnoinnissa käytin apuvälineinä videokuvausta ja valokuvausta, joihin olin hake-nut päiväkodeilta luvan. Kirjoitin myös eri tilanteissa muistiinpanoja tekemistäni ha-vainnoista eli käytin kenttämuistiinpanoja havainnoinnin tukena. Ihmisenä olen visu-aalinen ja huomasin sen ominaisuuden olevan hyödyksi havainnointitehtävässä. Vi-suaalinen viittaa näköaistiin ja joillekin ihmisille asiat jäävät mieleen parhaiten mie-leen katsomalla ja he reagoivat visuaalisiin viesteihin herkimmin (Huhtinen 2002, 124). Havainnointityön eteneminen ei tuntunut raskaalta vaan nopealta reagoinnilta, koska hahmotan eri tilanteet ja kuvat kokonaisuutena. Havainnointi antoi monia nä-kökulmia päiväkodin lasten ja henkilökunnan toiminnasta, osallistumisesta, viihtyvyy-destä ja koulutuksen tavoitteiden toteutumisesta.

5.2 Kysely

Toteutin kyselyn päiväkotien henkilökunnille. Koska koulutus tähtäsi kehittämiseen, oli olettamuksena, että päiväkodin henkilöstö antaisi palautetta, joiden pohjalta voi-taisiin kehittämissuhteita laatia. Kyselyssä haasteena oli se, kuinka moni saadaan siihen vastaamaan. Kyselyä ei haluttu tehdä sähköisenä, sillä se toi riskin siitä, ettei siihen tulisi vastauksia. Sähköisiin kyselyihin vastaamattomuuden syytä voi olla unoh-taminen, kiire, kiinnostuksen puute yms. Kyselyyn vastattiin lopputilaisuudessa ja vastausten määrä määräytyi sen mukaan kuinka moni saapui paikalle. Olettamukse-na oli, että kaikki koulutuksessa olleet pääsevät lopputilaisuuteen, sillä se oli myös tärkeä osa koulutuskokonaisuutta. Toivottiin myös, että heillä on kiinnostusta vastata

kyselyyn. Kyselyn täyttämiseen oli varattu aikaa lopputilaisuuden lopussa. Sain kyselyihin yhteensä kolmekymmentäkaksi vastausta.

6 TULOKSET

Opinnäytetyön tulokset pohjautuvat havainnointityöhön ja kyselytuloksiin. Yleiset keskustelutilaisuudet antoivat myös viitteitä koulutuksen toimivuudesta.

Tuloksista en etsi tyypillistä tapausta tai keskivertoyksilöä tutkimuskohteesta. Tavoitteena on kyselyn tulosten analysoinnin jälkeen löytää sääntö, sääntö rakenne tai yleinen kuva koulutuksen toimivuudesta. Laadulliseen tutkimusmenetelmään liittyy läheisesti ymmärtäminen ja pyrin tuloksia avatessa kokoajan ymmärtämään kokonaisuutta. Yleinen tieto saavutetaan tutkijan, tutkimusaineiston ja teorian välisestä vuoropuhelusta. (Vilkkä 2005, 107.)

Olen käyttänyt kuvioita kuvaamaan kyselyn kysymyksistä saatua tietoa. Kyselystä saadun tiedon yhdistän havainnointituloksiin, jolloin saavutan tulkinnassani tavoitellun johtoajatuksen, ratkaisun, kuvauksen ja tuloksen joka sopii koko tutkimusaineistoon.

6.1 Koulutuksen alku- ja lopputilaisuuksien keskustelut

Koulutukseen kuului alku- ja lopputilaisuudet. Alkutilaisuudessa yhteinen keskustelu oli erittäin tärkeää, sillä siitä sai tietoa järjestäjätahon motiiveista, toiveista ja tietoa siitä mitä tuleva työpajatoiminta pitää sisällään. Alkutilaisuudessa kuultiin taidealan ammattilaisten eli koulutuksen ohjaajien johdannot kunkin taiteenlajin pariin. Alkusysäyksenä oli antaa perusteluja sille, miksi tietty taiteenlajin työpaja pitäisi tuoda päiväkotiin. Esimerkiksi tanssin työpajaa perusteltiin liikkumisen ja tanssin vaikutuksesta lapsen kehitykseen ja lisäksi taiteenlajiin syvennyttiin myös mm. tanssiliikkeitä kokeilemalla. Näin annettiin esimakua siitä, mitä koulutus tulee pitämään sisällään. Sanomana oli, että koulutuksen työpajat eivät ole ”vain hauskoja päiviä” vaan niissä on syvempikin tarkoitus. Tärkeintä oli kiinnittää huomio taiteenlajin vaikutuksesta lapseen, niin lapsen kehityksen kuin kokonaisvaltaisen hyvinvoinninkin kannalta.

Tavoitteena oli myös motivoida päiväkotien henkilökuntaa taidemenetelmien pariin. Samalla toivottiin, että päiväkotien henkilökunnat arvostaisivat taiteilijoiden työtä, jotta saataisiin yhteisöllinen tunnetila ja koulutuksen eri osapuolten välillä vallitsisi luottamus ja lojaalius. Alkutilaisuudessa vuoropuhelu oli sallittua ja toivottua ohjaajan ja ohjattavien kesken. Kuitenkin pääpaino oli kunkin ohjaajan puheenvuoroissa ja niille ei tullut kritiikkiä, muttei myöskään myönteistä palautetta. Istuttiin hiljaa ja kuunneltiin ja tunnelma oli kaikilla odottava. Alkutilaisuuteen kuului siis puheenvuorojen lisäksi näyttelyn katselu sekä yhdessä tanssiliikkeiden kokeileminen ja yhteismaalausteos, jossa maalattiin metsämaisemaa kankaalle. Yhdessä tekeminen herätti osallistujien innostuksen ja keskusteluakin käytiin vilkkaammin. Tämä osoitti sen, että luova tekeminen oli palkitsevaa.

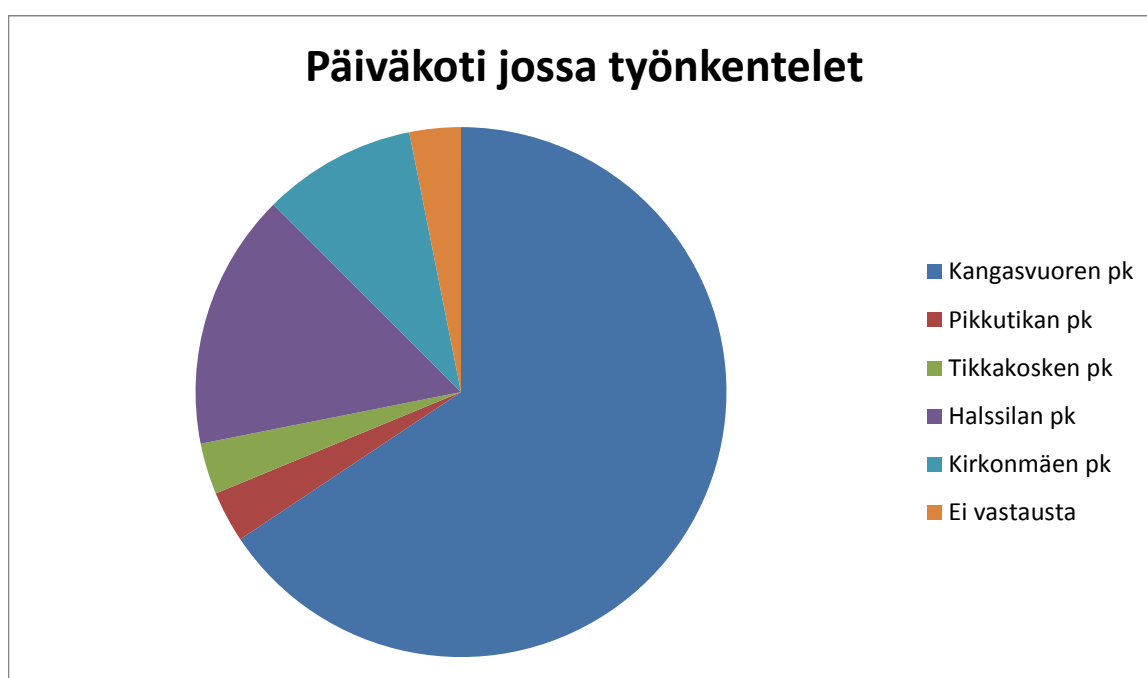
Lopputilaisuudessa etenkin keskustelun avulla saatiin tietoa, joka ei näkynyt kyselyn vastausten perusteella. Lopputilaisuudessa jokaisella päiväkodilla oli oma puheenvuoronsa, jossa he kertoivat koulutukseen liittyvistä kokemuksistaan ja ajatuksistaan. Toivomus oli, että jokainen päiväkoti kertoisi, miten koulutus on vaikuttanut heidän työhönsä mm. onko työpajoissa aloitettuja töitä jatkettu päiväkodeissa, millaista palautetta lapsilta on saatu ja oliko työpajoista ylipäätään iloa vai harmia päiväkodeille. Oli hyvä, että lopputilaisuudessa annettiin keskustelulle aikaa ja osallistujien oli mahdollista keskustella vielä taiteilijoiden ja järjestäjän kanssa.

Keskustelunaihetta herätti etenkin koulutuksen aikataulu, lasten eri-ikäisyys sekä lasten mielipiteet työpajoista. Koulutus sai keskustelunpohjalta kritiikkiä kiireellisestä aikataulusta, sillä työpaja kesti liian vähän aikaa lapsiryhmää kohden, lapset olisivat tahtoneet päästä osallistumaan kaikkiin työpajoihin eikä vain yhteen ja koska työpajat kohdistuivat muutaman tunnin sisälle tuntui päivä raskaalta henkilökunnalle. Lasten eri ikäisyys toi myös haastetta työpajojen järjestämiseen, sillä pienimmät lapset olivat taaperoikäisiä ja isoimmat eskari-ikäisiä: samassa työpajassa saattoi siis olla monen vuoden ikäeroja, mikä heijastui työpajoissa sekä lasten että työpajan ohjaajan tekemiseen ja aikaan.

Keskusteluissa kävi ilmi, että lapset olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä työpajojen sisältöihin, mutta kaikki olisivat toivoneet pidempää aikaa ja osallisuutta jokaiseen eri

taiteenlajin työpajaan. Yhteisissä keskusteluissa päiväkotien henkilökunnat kehuivat Kulttuuriloiskeita-koulutusta. Puheet olivat hyvin positiivisia ja keskusteluissa sen vuoksi säilyi jatkuvasti hyvä ilmapiiri. Valituksilta vältyttiin ja se oli mielenkiintoinen asia myöhemmin katsottuna, sillä kyselyn vastauksien pohjalta tuli ilmi myös negatiivista palautetta, jota ei keskusteluissa oltu kuultu. Tämän vuoksi tutkimuksen luotettavuuden kannalta on hyvä, ettei tutkimustulos perustu vain haastatteluun tai keskusteluihin, vaan myös kyselyyn, jossa henkilö voi anonymisti kertoa merkittäviä tietoja omista mielipiteistään ja kokemuksistaan.

6.2 Kyselyn tulosten analysointi

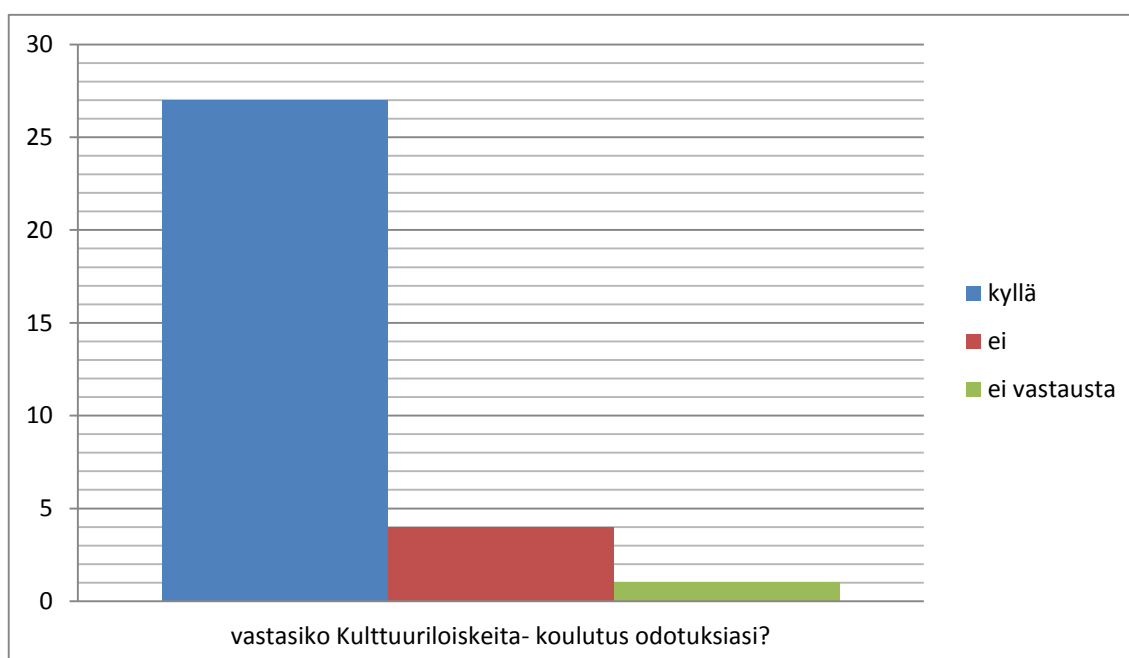
Kuvio 3. Taustatieto vastaajista

Kyselyn alussa oli taustatietokysymyksiä. Kyselyn 4.kysymys antoi tiedon siitä, mistä päiväkodilta vastaajat olivat. Valtaosa vastanneista, kaksikymmentäyksi henkilöä oli Kangasvuoren päiväkodilta. Kirkonmäeltä vastaajia oli kolme henkilöä. Halssilasta vastaajia oli viisi henkilöä ja Pikkutikan ja Tikkakosken päiväkodilta vastaajia oli molemmista vain yksi henkilö. Oli myös yksi kyselylomake, jossa ei ollut vastausta kysymykseen.

Eniten vastauksia saatiin Kangasvuoren päiväkodilta, joten suurimmaksi osaksi kyselyn tulokset pohjautuvat Kangasvuoren päiväkodin henkilökunnan mielipiteisiin. Tämä toisaalta on myös luonnollista, sillä Kangasvuoren päiväkoti on näistä suurin päiväkoti, jolloin osallistuvaa henkilökuntaakin on enemmän. Ihanteellista olisi ollut, että kaikista päiväkodeista olisi saatu saman verran vastauksia, jolloin tutkimustieto olisi monipuolisinta.

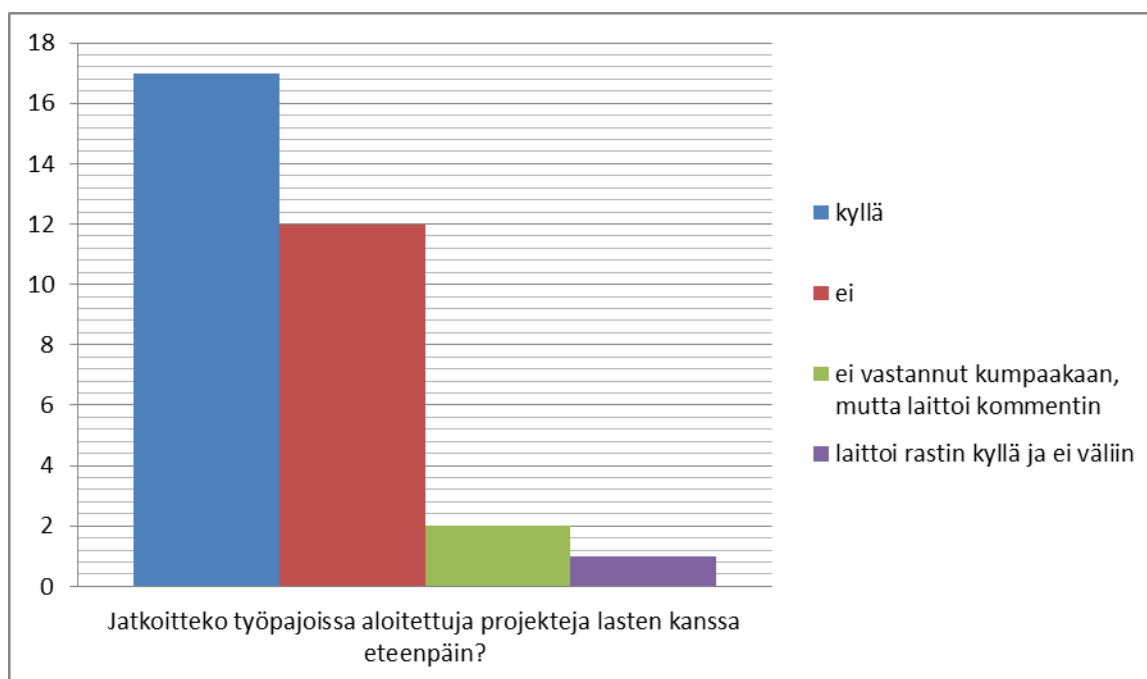
Kyselyn 5. kysymys kartoitti koulutuksen järjestelytoimia. Kolmekymmentä henkilöä vastasi, että koulutus oli järjestetty hyvin ja kaksi henkilöä vastasi, että ei hyvin eikä huonosti. Kenenkään mielestä koulutus ei oltu järjestetty erinomaisesti, mutta myöskään negatiivisia mielipiteitä ei annettu. Tulos on positiivinen ja hyvä.

Kyselyn 6. kysymyksellä otettiin selvää Kulttuuriloiskeita-koulutuksen hyödynnettävyydestä. Tähän oli kaikki kolmekymmentäkaksi henkilöä vastannut, että työpajoista oli jäänyt jotain, mitä voi hyödyntää työssään. Tämä on positiivinen tulos, sillä koulutuksen ideahan oli tuoda henkilökunnalle ja päiväkodille sellaisia ideoita, virikkeitä ja tekemistä, jota he voivat työssään itse jatkossa hyödyntää.

Kuvio 4. koulutus – odotuksia vastaava vai ei

Kyselyn 7. kysymys selvitti oliko koulutus odotuksia vastaava. Kahdellekymmenelle seitsemälle henkilölle koulutus vastasi odotuksia, neljälle ei, yksi henkilö jätti vastaamatta kysymykseen. Koulutus on onnistunut täyttämään osallistujien odotukset hyvin.

Kuvio 5. Työpajatoiminnan jatkaminen päiväkodissa

Kyselyn 8. kysymys osoitti, että aloitettua toimintaa oli jatkettu seitsemäntoista vastaajan mukaan ja kahdentoista vastaajan mukaan toimintaa ei oltu jatkettu. Tämä on mielenkiintoinen ilmiö, sillä näin ollen saman päiväkodin henkilökunnasta on voitu vastata eri lailla. Tämä on tapahtunut sen vuoksi, että päiväkodeissa tehdään erilaisia asioita eri ryhmien kanssa ja jokin ryhmä on voinut jatkaa ja osa ei. Yksi henkilö oli rästinnut vastauksensa kyllä ja ei-vaihtoehtojen väliltä, jolloin vastaus on tulkittavissa siten, että ei osaa sanoa tai että projektia on aloitettu vähäsen. Ei-vastaaajilta pyydettiin perustelemaan tilannetta. Perusteluja oli:

- Oli muita teemoja. Varmasti jatketaan nyt keväällä.
- Ei jatkettu mutta ideoita on tullut ja niitä varmaan jatketaan.
- Emme ole varsinaisia projekteja ehtineet aloittaa, mutta olemme hyödyntäneet ideoita pienimuotoisesti arjessa.
- Ajanpuute...ehkä jatkossa
- Ajanpuute

- Aiomme jatkossa käyttää ainakin liikettä pienimpien kanssa
- Ei ole vielä ehditty, arjen kiirettä
- Ei ole ollut aikaa
- Ei olla vielä ehditty... tarkoitus on!
- Ideat ovat vielä kehittelyasteella, varmaankin vielä jollain lailla jatketaan
- En varsinaisesti ole tiettyjen lasten kanssa, vaan kerran
- Pääsin seuraamaan vain yhtä pajaa, joten en saanut kokonaiskuvaa
- Toimin kerhotoiminnassa, pajapäivään pääsi osallistumaan 1 ryhmä (joka käy kerhossa 1krt/vko), jatkaminen hankalaa sen vuoksi
- Toivon että jatkossa yhteisesti ideoidaan. Uskon että ensi vuonnakin tähän liittyvää tehdään.

Koulutuksessa kädentaitojen ja kuvataiteen työpajoissa saattoi loppua aika kesken ja silloin toivottiin, että taideprojektit viedään loppuun päiväkodin arjessa. Sehän olisi muutenkin suotuisaa, sillä koulutuksen tavoitteena oli jatkaa työpajoissa käytyjä menetelmiä ja projekteja. Kommenteista pari antoi viitteitä siihen, että yhdessä projektien ideoiminen on hyvä asia ja päiväkodeissa aiotaan tehdä asioita taidelajien parissa. Aika vaan ei ole vielä riittänyt.

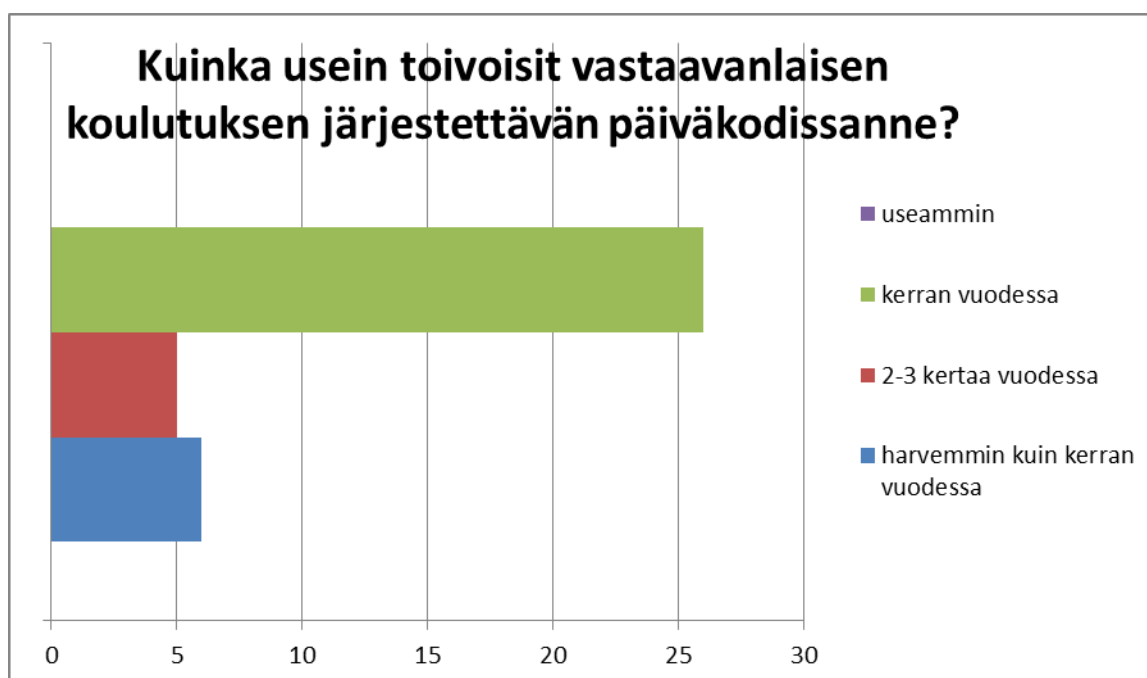
Kuvio 6. Aikuisten koulutuksen määrä

Kyselyn 9. kysymys halusi tietää aikuisten taideannin onnistumisesta. Kaksikymmentäseitsemän henkilöä oli sitä mieltä, että aikuisten koulutusta oli tarpeeksi, kolme henkilöä ei vastannut kysymykseen ollenkaan ja viiden henkilön mielestä ei. Tässä kysymyksessä oli pyydetty perustelemaan vastaustaan, mikäli antoi ei-vastauksen. Viidestä ei-vastaajasta neljä oli antanut perustelun, yksi jätti kirjoittamatta perustelun. Kysymyksessä luki, jos vastasit EI, mitä olisit toivonut lisää? vastauksia olivat:

- Olisi voinut olla enemmänkin
- En päässyt osallistumaan valitettavasti nukkarivuoron vuoksi
- Aina saa uusia virikkeitä kun saa koulutusta ammattilaisilta. Kiitos erityisesti Tuijalle
- Aikaa
- Olisin toivonut enemmän aikaa pajoille

Myös yksi KYLLÄ-vastaaja oli kommentoinut:

- En valitettavasti päässyt osallistumaan siihen ”loppu”rentoutus osioon, muuten oli riittävä

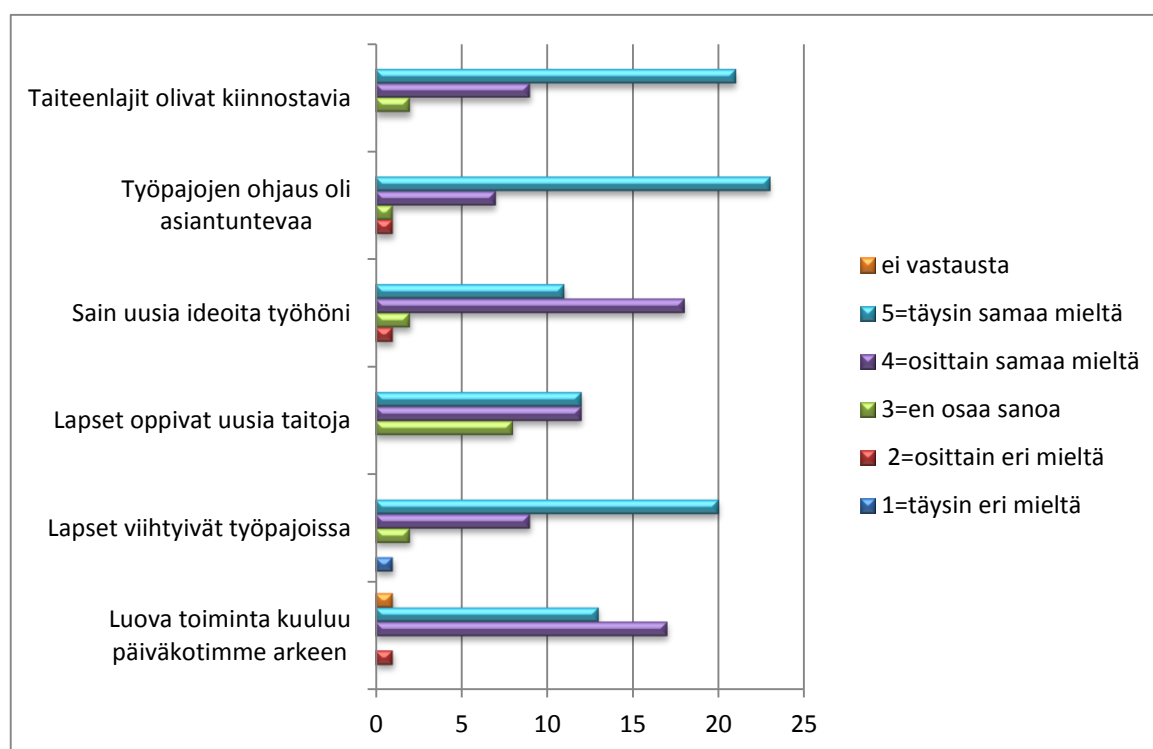

Kuvio 7. Koulutuksen kysyntä

Kyselyn 10.kysymyksellä otettiin selvää, oliko koulutukselle kysyntää päiväkodeissa. Koulutuksessa on hyvä tietää, miten usein päiväkotit haluaa kulttuuripitoista koulutus-

ta ja työpajatoimintaa, jotta voidaan suunnitella seuraavien vuosien Kulttuuriantian toimintaa yleisesti. Tämä kysymys antaa myös perspektiiviä sille, onko koulutus päiväkodeihin haluttu, turha vai jotain tältä väliltä. Kolmestakymmenestä kahdesta vastaajasta viisi henkilöä oli sitä mieltä, että tällainen koulutus voitaisiin järjestää 2-3 kertaa vuodessa. Suurin osa eli kaksikymmentäyksi henkilöä toivoi koulutuksen järjestettävän kerran vuodessa ja kuusi henkilöä toivoi tätä harvemmin kuin kerran vuodessa järjestettäväksi päiväkodissaan.

Tulos ei tuo suurta muutosta nykytilanteeseen. Tämän hetken tilanne on, että koulutus toteutetaan kerran vuodessa ja niin sen toivotaan olevan jatkossakin.

Kuvio 8. Koulutukseen osallistujien mielipiteitä

Kyselyn 11. kysymyksessä oli kuusi väittämää, joihin vastaajan tuli valita annetuista vaihtoehdoista parhaiten sopiva mielipide.

Taiteenlajit olivat suurimmasta osasta kiinnostavia. Kukaan ei vastannut olevansa täysin eri mieltä tai osittain eri mieltä tästä asiasta. Suurin osa oli myös täysin samaa mieltä siitä, että työpajojen ohjaus oli asiantuntevaa. Kukaan ei pitänyt ohjausta asiantuntemattomana.

Suurin osa koki olevansa osittain samaa mieltä siinä, että sai uusia ideoita työhönsä. Moni oli täysin samaa mieltä tästä asiasta. Kukaan ei ollut jäänyt ilman idean ideaa koulutuksen aikana.

Lapset oppivat uusia taitoja kaikkien vastanneiden kesken. Tämän koettiin olevan täysin varmaa, osittain varmaa tai ei osattu sanoa. Kukaan ei väittänyt etteikö lapset olisi oppineet uusia taitoja. Suurin osa oli myös sitä mieltä, että lapset viihtyivät työpajoissa. Yksi tosin oli täysin eri mieltä tästä asiassa. Vastaajien mielestä lapset hyötyivät työpajatoiminnasta.

Luovan toiminnan kuuluminen päiväkotiin jakoi vastaajien mielipiteitä siten, että yksi oli osittain eri mieltä, yksi ei antanut vastausta ollenkaan, seitsemäntoista vastasi olevan osittain samaa mieltä ja loput kolmetoista olivat täysin samaa mieltä. Luovaa toimintaa oli ollut ennen koulutusta päiväkodissa ja se oli mielenkiintoista selvittää, sillä siten saadan perspektiiviä sille, että onko koulutuksen tuoma luova ja taiteellinen toiminta uutta päiväkodeille vai onko se vakiinnuttanut asemansa päiväkodissa jo aiemmin.

Pääosin koulutukseen ollaan oltu tyytyväisiä. Työpajan ohjaus on ollut asiantuntevaa osallistujien näkökulmasta. Lapset ovat saaneet uusia taitoja ja he ovat viihtyneet niissä. Päiväkodin henkilöstö on saanut uusia ideoita työhönsä. Myös taiteenlajit ovat olleet kiinnostavia.

Kyselylomakkeen lopussa oli vapaata tilaa antaa kehitysideoita Kulttuuriloiskeita – koulutukselle. Tämä oli tärkeä osa kyselyä sillä kehitysideoita koulutukselle haettiin. Kolmestakymmenestä kahdesta vastaajasta viisitoista jätti kehitysideoita paperille.

- Kehitysideoissa oli monessa sama toive: eri taiteenlajien pajat olisivat eri päivinä ja että olisi enemmän aikaa yhdelle työpajalle.
- Yksi vastaaja ehdotti, että työpaja kestäisi koko päivän eli aamu -ja iltapäivän.
- Yksi toivoi, että olisi päästy osallistumaan jokaiseen pajaan mukaan eikä vain yhteen.
- Yksi vastaajista toivoi pienille lapsille myös maalauspajaa.

- Koulutuksen tilajärjestelyihin tuli kehittämisideaksi ” miksi tuoda metsä sisälle, kun voi mennä metsään?” työpajoja siis ehdotettiin toteutettavaksi ulkona.

Pääpaino koulutuksen kehittämisessä olisi osallistujien mukaan ajankäyttöön ja aika-tauluun liittyvissä seikoissa.

Osallistujien perusteluita sille, että työpajat pidettäisiin eri päivinä:

- tällaisena yhden päivän kestävä koulutus on aika raskas
- toisi päivään väljyyttä ja lapsille mahdollisuuksia osallistua useampaan työpajaan
- jotta olisi riittävästi aikaa paneutua asiaan perusteellisesti ja kiireettömästi

Tulleet kehitysideoita näen toteutumiskykyisinä asioina – suuria muutoksia ei edes toivottu. Kukaan ei antanut kehitysideoita koulutuksen työpajatoiminnan sisällön toteutukseen tai pajaohjaukseen liittyen. Myöskään yleiseen koulutuksen alkujärjestelyihin kuten sähköiseen viestintään, tapaamisiin tai alku- ja loppuorientointeihin ei tullut kehitysideoita. Näistä voisi kysellä enemmän ensi vuonna.

6.3 Tulokset havainnoinnin pohjalta

Havainnointi selkeytti Kulttuuriloiskeita-koulutuksen kokonaiskuvan muodostumisen. Havainnoinnin perusteella oli huomattavissa asiat, mitkä sujuivat hyvin ja asiat mitkä olisi voitu tehdä paremmin.

Kulttuuriloiskeita- koulutus kokonaisuudessaan kuulostaa helpolta toteutukselta, mutta siinä on monta asiaa huomioitava. Taiteilijan rooli ohjaajana voi olla haastava. Työpajojen ohjaamiseen vaikuttaa ohjaajan luonne, omat taiteelliset näkemykset ja aiempi kokemus ohjaamisesta. Toisella voi olla paljonkin kokemusta lasten parissa toimimisesta ja se on hänelle luontaista ja toisella saattaa olla ensimmäinen kerta, kun ohjaa lasten työpajoja. Mutta vaikka kokemusta olisi paljonkin, on tilanne aina yksilöllinen ja arvaamaton. Lapsiryhmät voivat käyttäytyä kaikki eri tavoilla. Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa taiteilija menee täysin vieraan lapsiryhmän eteen ja alkaa kertoa työpajan ohjeistusta, toisinaan lapset kuuntelevat ja innostuvat työpajasta heti, mutta aina lapset eivät malta kuunnella ja heihin on vaikea luoda kontaktia. Tiede-

tään, että päiväkodissa ei ole tavattu näkemään kuin talon omaa henkilökuntaa, joten tilanne on uusi lapselle ja se voi johtaa erilaisiin käyttäytymisiin. Ohjaajalta vaaditaan kärsivällisyyttä.

Työpajaan on varattava tarpeeksi aikaa, jotta lapsi kokee tilanteen mielekkääksi, on ymmärtänyt, mitä tehdään ja ehtii innostua tekemisestä. Aika on tärkeää myös taiteilijalle, sillä silloin hän ehtii hieman tutustua lapsiin ja työpajassa saadaan aikaan osallistujien kesken tunnetiloja ja kokemuksia, eikä pelkkää lopputulosta. Joillekin niin liikunta kuin käsillä tekeminen on helppoa ja lähellä sydäntä ja toisilla ei ole vielä kokemusta asioista ollenkaan. On kuitenkin kyse pienistä lapsista ja kukin on kasvanut erilaisissa perheissä ja kaikilla on taustalla erilaisia tunne-elämyksiä ja elämänkokemuksia. Taiteilijan täytyy ohjeistaa lapsia selkeästi ja pedagogisilla taidoista on hyötyä.

Taiteilijat hoitivat työpajojensa suunnittelun ja ohjaamisen. Työpajojen vetäjien vastuulla oli monta asiaa ja he tulivat työpajoissa uusien kysymysten eteen, niin tilan resurssien, ajankäytön, materiaalien käsittelyn kuin lasten eri-ikäisyyden kanssa. Yhteistyö taiteilijan ja päivähoidon välillä on rikkaus molemmille tahoille. Taiteilija pääsee taidekasvatuksen rooliin ja saa kokemusta ja näkemystä työhönsä. Usein ei tule ajatelleeksi, että lapsista löytää paljon havainnoitavaa ja hämmästeltyä. Lapset voivat antaa vastauksia useisiin asioihin ja omalla toiminnallaan myös opettaa aikuisia. Taiteilija puolestaan luo uusia toimintatapoja päiväkodin sisäiseen taidetoimintaan ja mahdollistaa varhaiskasvattajien altistumisen uusille taidenäkemyksille.

Työpajojen haasteita: Työpajatyöskentelyssä haastavaa oli, että lapset olivat eri-ikäisiä ja lasten kyvyt itseilmaisussa olivat eri vaiheessa. Kaikkea ei voinut tehdä pienimpien kanssa. Aivan pienimmät eivät pääse osallistumaan sanalliseen keskusteluun. Lisäksi kaikki lapset eivät päässeet mukaan työpajatoimintaan ajanpuutteen ja isojen lapsiryhmien vuoksi.

Koulutuksen aikataulu aiheutti työpajoissa hankaluuksia. Kun on kyse luovasta toiminnasta, on ajankäyttö suuressa merkityksessä. Kiire usein tukahduttaa luovuuden. Niin lapset kuin aikuiset tarvitsevat aikaa, jotta voivat omaksua tehtävänannon ja toteuttaa omaa ilmaisutapaansa. Havainnoin lasten iloisesta keskustelusta, hymyilevis-

tä kasvoista ja kehon kielestä, että lapset viihtyivät työpajoissa. Työpajojen äkillinen päätös sai aikaan kuitenkin kiireisen sähellyksen, jossa ei ehditty lopussa katsella, mitä saatiin aikaan ja keskustella kunkin tuntemuksista. Etenkin kädentaito- ja kuvataidepajoissa kiire näkyi, kädentaitoryhmässä eivät työt aina valmistuneet työpajan aikana, vaan kiiruhdettiin jo toiseen pajaan. Jos työt eivät työpajassa valmistuneet, oli taidetyöskentelyä tarkoitus jatkaa päiväkodissa. Kyselyssä otettiin selvää, jatkettiinkö töitä päiväkodissa. Vastauksina oli, että on tai ei oltu jatkettu ja syynä töiden jatkamiselle oli se ettei ole ollut aikaa.

Mielestäni lapset olisivat viihtyneet työpajoissa pitempiäkin aikoja. Tekeminen oli heistä mukavaa, mutta kiire voi syödä innostuksen helposti. Tähän olisi hyvä saada muutos. On hyvä näyttää lapsille, että asiat eivät jää puolitiehen, vaan ne voidaan tehdä rauhassa alusta loppuun.

Havainnoin myös, että aikuiset olivat hyvin varautuneita heille järjestetyissä työpajoissa. Ensinnäkin harva pääsi osallistumaan niihin, sillä siihen aikaan oli lasten päiväuniaika. Usein aikuiset olivat hiljaisia, kun yritettiin keskustella siitä, miten lasten tuottamia teoksia voidaan jatkaa tai niiden ympärille lisätä teoksia tai muuta. Myös hihittelyä ja hilpeyttä aiheutti omat tanssiliikkeet ja kädentaidot – hyvä että on mukavaa, mutta toisaalta näytti myös että taiteellinen tekeminen koettiin hölmöksi. Mukaan mahtui myös ”en mä osaa” ihmisiä, jotka eivät heittäytyneet luoviin hetkiin tai muuten kokivat olevansa osaamattomia tiettyihin toimintoihin.

Työpajojen onnistumisia: Tanssin työpajassa monet lapset liikkuvat spontaanisti itsestään tai kun heitä rohkaistiin. Musiikki toimi suurella roolilla tanssista innostumisen ja liikkeen rytmin kannalta. Lapsi kuunteli ja reagoi ääniin ja liikkui musiikin mukana, yksin tai yhdessä. Huomasin, että käsillä tekeminen työpajoissa oli myös mielekästä lapsille. Lapset kuuntelivat tarkasti, keskittyivät ja toteuttivat ohjaajan pyyntöjä. Lapset olivat innokkaita havainnoijia ja taiteentekijöitä. Ohjeistusajan rauhalliset ja hiljaiset lapset innostuivat, kun pääsivät itse tekemään ja kokeilemaan. Välillä lapset katsoivat mallia taidepajan ohjaajalta tai muilta lapsilta ja osallistuivat tekemiseen muita matkien ja välillä aivan omaa luovaa itseilmaisua käyttäen. Kuitenkin kaikista huomasin, että he olivat tyytyväisiä kun pääsivät tekemään tuotoksia tai tanssiliikkeitä ja nämä kokemukset näkyivät iloisin ja onnellisin elein ja ilmein.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kun koulutukselle asetetaan kehityspäämäärä, on asiakkaan tarve aina toiminnan lähtökohtana. Aina asiakas ei itsekään tiedä tarvetta, mutta se on olemassa ja se voidaan ottaa selville. On aina tapauskohtaista, millaiset resurssit ja osaaminen asiakkaan tarpeen tyydyttämiseen riittää. Verkoston merkitys korostuu jatkuvasti ja verkottunut toiminta tuottaa lopulta hyvää kaikille toimijoille. Pitkä jatkuva yhteistyö tuottaa kehityskumppanuutta, jossa erilaisia asiakkaiden toiveita ja tarpeita ratkaistaan eri työkaluja käyttäen. (Väänänen 2012, 37-38.)

Pyrin arvioimaan kriittisesti niin omaa työskentelyä kuin koulutuksen toimivuutta. Koulutusta katson kulttuurituottajana. Arvioinnin avulla laadin kehittämisideoita.

7.1 Oman työn arviointi

Työn aiheen valitsemisessa minua ohjasi vahvasti oma kiinnostus lastenkulttuuriin ja työtä tehdessä oma ammatti-identiteetti vahvistui lisää. Koen lähdemateriaalin omaksumisen kautta saaneeni paljon lisää tietoa ja käytännön havainnointityön kautta olen kokenut uusia ja mielenkiintoisia tilanteita.

Olen visuaalinen tarkkailija ja havainnoija. Pidän asioiden tulkinnasta ja toiminnan analysoinnista. Oli kuitenkin haastavaa olla ensimmäistä kertaa havainnoimassa sekä lapsia että aikuisia ja hahmottaa havainnoinnille tärkeimmät osa-alueet ja keskittyä niihin. En ole kovin usein työskennellyt lapsiryhmien kanssa ja minun tuli etsiä lapsien käyttäytymiseen sopivaa lähdekirjallisuutta. Lähdekirjallisuus opinnäytetyössä liitettiin pitkälti lapsen kasvuun, kehitykseen, oppimiseen – eli kasvatukseen. Siispä kulttuurituotannon opiskelijana lukemani tieto osoittautui minulle uudeksi ja jouduin jäsentämään paljon uutta asiaa kentällä tapahtuneeseen käytännön havainnointityöhöni.

Työpajat olivat lyhytkestoisia ja näkökulmat pohjautuvat lyhyen ajan sisään. Pidempikestoisessa havainnointityössä olisin saanut enemmän näkökulmia lasten ja aikuis-

ten toiminnasta. Tutkimusmenetelmäni olivat hyvät ja uskon, että kyselyä ja havainnointia koulutus vaatii jatkossakin.

7.2 Koulutuksen toimivuuden arviointi

Koulutuksen toimivuudessa huomioin kaikki asiat, joilla on merkitystä toimivuuteen. Huomioin osallistujien toimintaa sekä koulutuksen järjestelyä. Työpajojen sisältöön en puutu, sillä käsittelen aihetta kulttuurituottajan näkökulmasta. Taiteilijoilla on päättävältä taiteelliseen sisältöön, kulttuurituottajan vastuulla on koulutuksen organisointi. Koulutusta arvioin näillä osa-alueilla: sisäinen ja ulkoinen viestintä, vuorovaikutus, yhteistyö, osallistujien viihtyvyys ja koulutuksen tarpeellisuus.

Kulttuurituottajana kiinnittäisin huomiota koko koulutuksen toteutuksen aikatauluun. Aikatauluun kuuluu valmistelutyöt ennen koulutusta, koulutuksen toteutumisaikataulu sekä koulutuksen jälkityöt. Kun koulutuksen pohja on kunnossa, on sitä helppo lähteä toteuttamaan ja myöhemmin kehittämään. Koulutukselle laadin kulttuurituottajan näkökulmasta aikajanan (Liite 2).

Koulutuksen valmistelutyöhön kuuluu suurena osana viestintä, vuorovaikutus ja yhteistyö. Nämä asiat vaikuttavat suuresti siihen, miten koulutus onnistuu ja miten toimiva se on.

Päiväkodin työyhteisöä havainnoimalla huomasin, että kaikille työntekijöille ei ollut kerrottu Kulttuuriloiskeita-koulutuksen työpajapäivästä tai he eivät olleet tavoittaneet siihen liittyvää viestiä. Sen vuoksi osa työntekijöistä koki työpajatoimintaan mukaan tuleminen haastavaksi ja se aiheutti hämmennystä työpajapäivässä. Koulutuksessa oli hyvin oleellista, että kaikki työntekijät tietävät, mistä on kyse ja mitä tehdään. Koulutuksen idea ja tarkoitus kärsi, jos siihen ei oltu aiemmin päiväkodin sisällä tarpeeksi varauduttu.

Työyhteisöllä on oltava halu toimia yhteisönä kaikkien kesken yhteisöllisesti. On huomioitava henkilöiden välinen vuorovaikutus ja pyrkiä parantamaan sitä. Vuorovaikutukseen kuuluu sanallisen viestinnän lisäksi sanatonta kehon kokonaisviestintää, hiljaisuutta, läsnäoloa, toimintaa, oikea-aikaisuutta ja tekoja. Vuorovaikutusosaamista

voi parantaa. Parantamisen apuna on hyvä minätietoisuus, havainnointi-, ohjaus -ja arviointitaidot. Vuorovaikutustilanteissa jakautuu tietoa itsestä, tietoa toisesta ja tietoa tilanteesta, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Vuorovaikutustilanteet ovat epäsymmetrisiä ja niiden sanomaa voi tulkita monella tapaa ja väärinkäsityksiä syntyy helposti. On hyvä pysähtyä tutkimaan vuorovaikutustilanteissa, niin lapsen kuin kollegan kanssa, mitä hän todella tahtoo kertoa, jotta ymmärtää parhaiten viestin sanoman. (Uusitalo 2000, 53-54.)

Koulutukseen kuului yhteistyötä eri organisaatioiden välillä, tässä yhdistyivät eri ammattialojen osaaminen. Osaamista oli sekä sosiaali- ja terveysalalta että kulttuuri- ja taidealalta. Koulutuksen toiminnan lähtökohtiin kuuluu siis moniammatillinen yhteistyö. Moniammatillisen yhteistyö eroaa perinteisestä yhteistyömääritelmästä siten, että moniammatillinen yhteistyö on systemaattisempaa toimintaa. Siinä verkostot kattaa useita eri ammattialoja ja näin verkostoja muodostuu monen eri toimijan välisille yhteisille intresseille. On muistettava, että verkostoilla on oltava tietyt säännöt, jotta kukin tietää vastuualueensa ja välttää kiistoilta. Sillä jos verkosto ei hyödytä omaa toimintaa, siitä on helppo päästä irti. Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa

Vuorovaikutuksessa taiteilijan ja päiväkodin henkilöstön välillä oli huomattavissa tilanteita, joissa kumpikaan osapuoli ei hyötynyt. Päiväkodin henkilökunnan työpajassa kysyttiin asioita, joissa osallistujatahon puolelta pysyttiin hiljaa. Esimerkiksi kun kysyttiin mielipiteitä lasten työskentelystä ja ajatuksia töiden jatkamisesta tai vastaavanlaisesta taidetoiminnasta ei vastauksia tullut. Tämä aiheutti taiteilijalle osaksi epämiellyttävän tilanteen jossa hän sai toimia yksinpuhujana ja vuorovaikutustilanne ei ollut toivotunlainen.

Viestinnässä tärkeintä on se, että tieto kulkee organisaation sisällä jokaiselle asiaa koskevalle henkilölle. Ei voida pitää itsestään selvänä, että tieto tavoittaa kaikki organisaation sisällä, sillä koulutuksessa sähköposti esimerkiksi suunnattiin vain yhdelle päiväkodin työntekijälle, yhteyshenkilölle. Tiedon levittäminen on hyvä antaa useamman henkilön vastuulle. Näen tässä paikan kulttuurituottajalle, joka hoitaa viestinnän päävastuun ja antaa tietoa muille yhdyshenkilöille, jotka vievät viestiä organisaatiossaan eteenpäin.

Oleellista on, että tiedotetaan asioita koulutuksen järjestäjätaholle, jotta koulutus voidaan suunnitella ja toteuttaa toivottujen ehtojen mukaisesti. Siispä sisäisen tiedottamisen ohella pitää muistaa ulkoinen tiedottaminen. Ulkoisen tiedottamisen tulee olla selkeää, ytimekästä ja tarkoituksenmukaista. (Kinnunen 2011, 23–41.) Päiväkoteihin tiedotettiin. Päiväkodeilta pyydettiin viestiä jossa kerrotaan heidän lähtökohdista ja toiveista koulutusta kohtaan. Ulkoisessa tiedottamisessa täytyi usein odottaa pitkiä aikoja, jotta sai vastauksen päiväkodeilta.

Havainnoin, että sosiaalisesti lahjakkaat, iloiset ja avuliaat taiteilijat vetivät yhtä köyttä ja organisaatiokykyä löytyi eri tilanteisiin. Huomioin, että taitelijat loivat toiminnallaan innostavan ja avoimen ilmapiirin lapsille. Myös taiteilijat itse olivat positiivisin mielin koulutuksesta. Taiteilijoista Jonna Jantunen ei kuitenkaan kokenut koulutuksen olevan oma juttunsa ja hän suositteli, että työpajojen ohjaajaksi kannattaisi tulevaisuudessa valita joku, jolla on omaan koulutushistoriaan sisältynyt pedagogisia opintoja.

Koulutuksen järjestäjän on otettava selvää, miten koulutus on palvellut sen tarkoitusta. Koulutuksen tavoitteen onnistumisen arviointi on ensisijaisen tärkeää koulutuksen kehittämisen ja tulevaisuuden kannalta – tähän tarvittiin osallistujien mielipiteitä. Silti usealta päiväkodilta ei tultu lopputilaisuuteen tai vain yksi saapui edustamaan koko päiväkotia ja siksi mielipiteitä jäi uupumaan. Vastanneet kuitenkin kertoivat, että olivat saaneet ideoita koulutuksesta, joten tavoite toteutui hyvin.

Kulttuurituottajana koulutusprosessin toimivuutta tarkastelisin kokonaisuutena. Niin kuin minkä tahansa tapahtuman niin myös tällaisen koulutuksen jälkeen on hyvä kirjata SWOT-analyysi heti koulutuksen jälkeen. SWOT-analyysin avulla on helppoa hahmottaa koulutuksen toimintaympäristöä ja sen toimivuutta. Uuden koulutuksen kohdalla SWOT-analyysin tekeminen on aiheellista aina etenkin kun on tapahtunut jotain muutoksia edellis kertaan. Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa SWOT-analyysin teko oli tänä vuonna todella aiheellinen, sillä toiminnan muoto on muuttunut viime vuosiin verrattuna siten, että lapset olivat mukana suoraan työpajoissa taiteen tekijöinä eikä vain aikuiset.

	VAHVUUDET	HEIKKOUEDET
NYKYTILA	<p style="text-align: center;">S</p> <ul style="list-style-type: none"> • Erilainen päivä lapsille sekä aikuisille päiväkodin arkeen • Uudet ideat ja vinkit päiväkodille • Iloa ja onnistumisia • Itsensä ilmaisua • Luovuutta ja identiteettiä tukevaa • Terveyttä ja hyvinvointia tukevaa • Uuden oppimista • Yhteistyö eri tahojen välillä • Tukee lastenkulttuurin toteutumista • Taiteilijoiden työllistyminen 	<p style="text-align: center;">W</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aikaresurssit: kiire, ei ehdi syventyä tekemiseen, ei saa tuotoksia valmiiksi • Raharesurssit • Päivähoidon työntekijöiden ”en mä osaa” asenne • Sisäinen ja ulkoinen viestintä: hidasta, ei tavoita kaikkia • Kaikki lapset eivät pääse osallistumaan: ei tasa-arvoista • Palautteenkeruu lapsilta haastavaa
TULEVAISUUS	MAHDOLLISUUDET	UHAT
	<p style="text-align: center;">O</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyön laajeneminen ja uudet verkostot • Uusien ideoiden kokeminen • Lasten kuuleminen: palautteen keruu lapsilta • Toiminnan säännöllistyminen ja jatkuvuus • Aikataulun muuttaminen toivotuksi <p>Motivointi ja innostaminen</p>	<p style="text-align: center;">T</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rahan puute • Aikataulu liian kireä • Kiinnostuksen puute päiväkodilla • Kiinnostuksen puute taiteilijoilla • Ei tarvetta koulutukselle • Ei ammattitaitoisia ohjaajia • Viestinnän puute • Vuorovaikutuksen puute • Yhteistyön loppuminen

Kuvio 9. Koulutuksen SWOT-analyysi

7.3 Kehittämisideat

Kehittämisideoita Kulttuuriloiskeita-koulutukselle

Museoyhteistyö: Mikäli tulevassa koulutuksessa tehdään museon kanssa yhteistyötä, voisi kiinnittää huomiota siihen enemmän. Voisiko lapset esimerkiksi ottaa suoraan mukaan alkuorientaatioon, jolloin hekin kiertäisivät näyttelyn? Näin varmistettaisiin lasten museokokemus heti ja saataisiin koulutuksesta ehyt kokonaisuus.

Kyselylomakkeessa olisi museoyhteistyön kannalta hyvä olla kysymys siitä, oliko päiväkodi käynyt ennen työpajoja museossa ja mitä tilanteita tai tunteita se tuotti lapsille. Näin saataisiin tietoa siitä, miten alle kouluikäiset lapset viihtyvät museoissa ja millainen kokonaiskuva kasvattajille museokäynnistä jäi. Näin voitaisiin myös ”kontrolloida” sitä, oliko päiväkodissa ennen työpajoja jo orientoiduttu tulevien työpajojen teemaan lasten kanssa, jolloin taidekasvatus tapahtuisi pidempikestoisena prosessina.

Alkutilaisuudessa alkukysely: Kaikki eivät alussa saa suutaan auki ja kerro julkisesti omia toiveitaan siitä, mitä koulutukselta toivoisi, tai se ei edes tule mieleen tai ei ole toiveita. Silti anonymisti moni keksii toiveensa ja vaikkei niitä keksikään, ei tyhjä paperikaan haittaa sillä sekin antaa viitteitä alun ja lopun kohtaamisesta. Voisi olla järkevää että alkuorientaatioissa olisi keskustelun ohessa kyselylomake, jonka pohjalta koulutuksen päätyttyä toiveita ja toteutusta voitaisiin verrata toisiinsa.

Motivoituminen ja innostaminen: Uskon, että päiväkodin henkilökunta ja peruskoulun opettajat ovat hyvin ammattitaitoisia taide- ja kulttuurikasvattajia, mutta mielestäni heidän työlleen pitää tuoda uusia näkökulmia ulkoisista organisaatioista ja olla taidekasvatuksessa tukena. Näin voidaan lisätä heidän innostusta työtään kohtaan ja motivoida heitä kokeilemaan uusia menetelmiä taiteen parissa. Yhteisleikkijä/teoksia/liikkeitä/tanssia/tekemistä alku- ja lopputilaisuuteen, jotta yhteishenki ja luottamus osallistujien ja ohjaajien välillä kasvaa.

Lasten palaute: Lapsilta tarvitaan palautetta, jotta tiedetään tarkasti mitä he kaipaavat. Tässä voidaan käyttää hyödyksi työpajojen lopussa aina pidettävää yhteistä loppukoontia, jossa esimerkiksi istutaan ringissä ja annetaan kunkin kertoa mistä piti,

mitä oppi, mistä ei pitänyt yms. Palautteen voisi antaa myös kyselylomakkeen muodossa, jossa kirjallisen selostuksen sijaan lapsi voisi piirtää tunnekartan jollain värillä mikä merkitsisi tiettyä tunnetta. Yksi vaihtoehto olisi hymiökartta, jossa hän valitsisi hymynaamoista sopivan vaihtoehdon omaan tunteeseensa sopivaksi. Lasten palaute onnistuu, jos siihen on varattu aikaa. Jos asia ei onnistu heti työpajojen aikana, olisi hyvä, että päiväkodissa sellainen järjestettäisiin vielä saman päivän aikana. Sitä voisi ehdottaa heti koulutuksen alussa päiväkodeille.

Viestintä ja vuorovaikutus: Lähetetään viestit ajoissa ja tarkastetaan, että viesti on tavoittanut kaikki asianomaiset. Keskustellaan avoimesti siitä, mitä koulutukselta toivotaan päiväkoteihin ja mitä ei tarvita. Uskalletaan antaa palautetta työpajoista vähintään kirjallisessa muodossa – eli kyselyjä tarvitaan jatkossa. Olisi hyvä, että taiteilijat antaisivat lopputilaisuudessa myös kriittistä palautetta päiväkodin suuntaan, mikäli sellaista on. Näin molemmat tahot saavat kehitettävää toimintaansa.

Havaitsin, että kulttuurituottaja voisi hyvin olla koulutuksen järjestäjänä. Kulttuurituottaja on tapahtumatuottamisen ja asioiden organisoinnin ammattilainen ja siksi olisi koulutuksen järjestäjänä tarpeellinen henkilö. Kulttuurituottajan näkökulmasta ensi vuoden koulutusta lähtisin toteuttamaan siten, että ratkaisisin koulutuksen ongelmakohdat: aikataulu, talousresurssit ja lasten palautteenkeruu.

- Aikataulu on laitettava uusiksi, jotta lapset ja aikuiset viihtyvät ja koulutuksen tavoite toteutuu. Jos asiat ”juostaan läpi” ei koulutus palvele tarkoitusta.
 - Resurssit on hiottava niin, että taiteilija voisi antaa pitempiaikaisen työpanoksen ja tähän vaikuttaa raharesurssit. Myös useampi taiteilija voisi helpottaa kiireistä aikataulua. Rahoitus on oltava tietenkin sellainen, että se tuottaa oikeutetut työkorvaukset taiteilijoille.
 - Viestintää voidaan tehdä tiiviimmin ja varmistaa, että tieto on kulkenut kaikkien päiväkodin henkilöiden keskuuteen.
 - Lapsia kuunnellaan ja annetaan tilaa heidän mielipiteille jonkin sopivan menetelmän keinoin
- Hallittu, harmoninen ja hauska Kulttuuriloiskeita- koulutus!

Työkaluina SWOT-analyysi ja koulutuksen aikajana ovat apuna konkretisoimassa koulutusta ja niitä on hyvä päivittää koulutusta ennen sekä koulutuksen jälkeen.

7.4 Yhteenveto

Johdannossa kerroin koulutuksen tarkoituksen ja tavoitteen. Tavoitteen toteutumista ja koulutuksen toimivuutta lähdin etsimään kyselyn ja havainnoinnin avulla. Tulokset on kerätty luotettavasti. Tulokset kertovat, että tavoitteisiin päästiin. Koulutuksesta oli saatu uusia kokemuksia ja ideoita työhön. Koulutus oli ollut positiivinen elämys päiväkodeissa. Koulutukselle löytyi myös kehitysideoita ja niiden toteuttaminen on tulevaisuuden haaste ja mahdollisuus.

Jonna Jantunen, Hannele Hakanen ja Tuija Nikkilä ovat osaavia taiteen ammattilaisia ja he menivät päiväkoteihin ohjaamaan kukin oman taiteenalanensa työpajoja niin lapsille kuin varhaiskasvattajille. Taiteilija tarvitsi pedagogisia taitoja ja iloista asennetta työpajan ohjauksessa.

Näen Kulttuuriloiskeita-koulutuksen olevan arvokas sisällöltään päivähoidon lasten elämässä siten, että lapsi pääsee kokemaan sellaisia taiteenlajeja jotka voivat olla täysin uusia hänelle tai jo ennestään tuttuja, mutta silti hän saa niistä jotain. Pienistäkin lapsista on mukavaa saada aikaan jotain. Se mitä aikaansaatu tuotos sitten onkaan, ei ole merkittävää vaan tärkeää on tekemisen ilo. Taide tuo tunteita ja ehkäisee syrjäytymistä – tuodaan siis taidetta kaikille lapsille.

Aikuiset puolestaan saivat myös erilaisen työpäivän. He saivat ideoita ja he toivovat vastaavanlaisen koulutuksen järjestämistä uudestaan. Kulttuuri ja taide antaa elämyksiä kaikille ihmisille. Emme ole samanlaisia ja toisille elämykset voivat tulla käsitöitä tehdessä, toiselle musiikista ja jollekin tanssista. Kun on kyseessä pienen ihmisen elämä, on viisasta tarjota tälle virikkeitä usealta taiteenosalta, jotta hän saa itse huomata, mistä saa elämyksensä.

Yhteistyö on arvokasta, se on voimavara. Kulttuurilaitosten ja muiden instituutioiden tulee tehdä paljon yhteistyötä keskenään vielä tulevaisuudessakin. Kulttuurin ja taiteen opetusta ei saisi lakkauttaa tai supistaa oppilaitosten puolelta, sillä alan ammattilaisia tarvitaan esim. lastenkulttuurin ammattimaisen toiminnan järjestämiseen. Toi-

vottavasti yhteistyö sosiaali- ja terveysorganisaatioiden ja kulttuuriorganisaatioiden välillä vain kasvaa tulevaisuudessa. Kulttuuriloiskeita-koulutuksessa museon, päiväkotien ja taitelijoiden välinen yhteistyö on hieno asia, joka tuottaa kaikille tahoille hyötyä ja siksi tällaisen toiminnan toteutumista tulee tukea.

Kulttuuriloiskeita- koulutus rikastuttaa Keski-Suomen paikallista kulttuuritoimintaa. Kulttuuriloiskeita- koulutus kantaa sellaisen koulutuskokonaisuuden, jonka mallia voidaan soveltaa kulttuurialalla sekä kasvatusalalla koko Suomessa että myös kansainvälisesti.

LÄHTEET

- Anttila, Anna & Rensujeff Kaija 2009. Taiteen taskurahat. Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen. Toimintatutkimuksen piirteitä ja näkökulmia. Helsinki: Taiteen keskustoimikunta.
- Anttila, Eeva 2001. Tanssi: kehon kieltä. Teoksessa Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura: 77.
- Cantell, Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä:PS-kustannus.
- Einon, Dorothy 2003. Luova lapsi. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Haapamäki, Jouko & Kaipio, Kalevi & Keskinen, Soili & Uusitalo, Ilkka & Kuoksa, Maria 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Huhtinen, Pirkko 2002. Näkökulmia neuvotteluihin ja palavereihin. Puheviestintä Oy Pirkko Huhtinen.
- Huisman, Tuulamarja & Nissinen, Anu 2005. Oppiminen, oppimistyyli ja liikunta. Teoksessa Rintala, Pauli & Ahonen, Timo & Cantell, Marja & Nissinen, Anu (toim.) Liiku ja opi. Jyväskylä: PS-kustannus, 25.
- Iso-Aho, Juha & Kinnunen, Joni 2011. Tapahtumatuotannon palapeli. Näkökulmia merkityksiin, muutokseen ja kehittämiseen. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Sarja F. Katsauksia ja aineistoja 4, 2011. Viitattu 15.6.2013. <http://www.humak.fi/julkaisut/sarja-f-katsauksia/tapahtumatuotannon-palapeli/>
- Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut 2013. Viitattu 21.7.2013 <http://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri/palvelut>.
- Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelukeskus 2005. Jyväskylän seudun kulttuuripoliittinen ohjelma. Jyväskylä.
- Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

- Kalhama, Pilvi & Vartiainen, Pekka (toim.) 2006. Kulttuurista kasvua. Näkökulmia kulttuurikasvatukseen. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 10.
- Kansanen, Pertti 2000. Opetuksen käsitemaailma. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karila, Kirsti & Nummenmaa Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotii. Helsinki: WSOY.
- Karppinen, Seija 2005. Mitä taide tekee käsityöstä?.Käsityötaiteen perusopetuksen käsitteellinen analyysi. Helsinki: Yliopistopaino.
- Karppinen, Seija & Salovalta, Hannu Kädentaidot teoksessa. Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2007. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2001. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura.
- Kauppinen, Jorma & Anja-Tuulikki Huovinen 2008. Kulttuuriperinnön opetuksesta ja oppimisesta. Teoksessa Kulttuuriperinto ja oppiminen Venäläinen Päivi(toim.) Suomen museoliiton julkaisuja 58: Tammi, 5.
- Karppinen, Seija 1999. Käsityö taitona, tunteena ja ajattelun heräämisenä. Teoksessa Humalajärvi, Maarit & Seilo, Marja-Leena Käsityö koskettaa. Käsityön taiteen perusopetus. Helsinki: Suomen Kuntaliitto, 20-27.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Konqvist, Eeva-Liisa & Kumpulainen, Kristiina 2011. Lapsuuden oppimisympäristöt. Eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun. Helsinki: WSOYpro.
- Kukkasmäki, Timo 2004. Kulttuuritoiminnan käsikirja. Oy UNIpress Ab.
- Kulttuuriaitta 2013. Viitattu 17.6.2013
<http://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri/aitta>
- Kulttuuriaitta 2013. Viitattu 20.7.2013.
<http://www.jyvaskyla.fi/kulttuuri/aitta/tyopajaohjaajalle>
- Kumpulainen, Kristiina 2008. Oppimisen monitieteinen tutkimus oppimisympäristöjen

- kehittämisen välineenä Teoksessa Venäläinen, Päivi (toim.) Kulttuuriperinto ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58: Tammi, 23.
- Leinonen, Aija 2008. Erityisen avoin kohtaaminen. Elämyksellinen kulttuurikasvatus museoissa ja koulussa. Tampereen Taidekaaren julkaisuja, osa 1. Tampere: Tampereen kaupunki ja Pirkanmaan Taikalamppu.
- Mäki, Teemu 2007. Mikä on taiteen tehtävä? Teoksessa Taiteen asetelmissä tutkimus. Kannanottoja tutkimukseen taiteilijan työssä. Turun ammattikorkeakouluTurku: Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 36, 14.
- Pentti, Veikko. 2003. Turvallinen yhteisö-turvattu yksilö. Turvallisuutta kasvatuksen ja yhteiskuntapolitiikan keinoin Helsinki: Yliopistopaino.
- Pitkänen-Walter, Tarja. Kuvan tunto-oppia tavailemassa 2001. Teoksessa Kiljunen, Satu & Hannula, Mika (toim.) Taiteellinen tutkimus. Helsinki: Kuvataideakatemia, 126-127.
- Reunamo, Jyrki 2007. Tasapainoinen varhaiskasvatus. Erilaisia tapoja suhtautua muutokseen. Helsinki: WSOY oppimateriaalit.
- Rintala, Pauli & Ahonen, Timo & Cantell Marja & Nissinen Anu (toim.) 2000. Liiku ja opi. Liikunnasta apua oppimisvaikeuksiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruokonen, Inkeri 2006. Taide lapsen elämän ilmauksena. Teoksessa Takkonen, Tuula & Sassi, Pirkko (toim.) Lapsi ja Taide. Helsinki: Culture Oy, 11.
- Rusanen, Sinikka & Torkki, Kaisa 2001. Mistä on lapsen kuvat tehty. Teoksessa Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura: 94.
- Sava, Inkeri 2007. Katsomme - näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja B81. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Solatie, Jim 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi.
- Tahkokallio, Leena 2007. Lapsikeskeisyyden ja lapsilähtöisyyden monet tulkinnat. Teoksessa Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura, 21.

Taikalamppu 2013. Viitattu 20.6.2013.

<http://www.taikalamppu.fi/>.

Teatterikorkeakoulu 2011, Anttila, Eeva (toim.) Taiteenjälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja

T. Hyyppä, Markku & Liikanen, Hanna-Liisa 2005. Kulttuuri ja Terveys. Helsinki: Edita.

Tornberg, Leena & Venäläinen Päivi 2008. Kulttuuriperinnön opetuksesta ja oppimisesta. Teoksessa Venäläinen, Päivi (toim.) Kulttuuriperinto ja oppiminen. Suomen museoliiton julkaisuja 58: Tammi, 105-106.

Uusikylä, Kari 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Karppinen, Seija & Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura: 14-18.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes, oppaita 56. Viitattu 6.7.2013.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>.

Varto, Juha 2010. Taidepedagogiikan käytäntö, tiedonala ja tieteenala: Lyhyt katsaus lyhyen historian juoneen. Teoksessa Anttila, Eeva (toim.) Taiteenjälki. Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä. Helsinki: Teatterikorkeakoulun julkaisusarja, 22.

Vehviläinen, Jukka 2002. Moniammatillinen nuorisotyö. Yksinäisten sankareiden ajasta tiimityöhön. Sarja C oppimateriaalit 2/2002. Kauniainen: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilka, Hanna 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Väänänen, Matti 2012. Työelämälähtöisen koulutuksen kehittämistä ammattikorkeakoulussa. Pientä säätöä vai täydellinen remontti? Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

LIITTEET

Liite 1. Palautekysely Kulttuuriloiskeita-koulutuksesta

Kulttuurialalle on tärkeää kuulla sinun mielipiteesi Kulttuuriloiskeita-koulutuksesta. Vastaamalla tähän kyselyyn voit vaikuttaa Kulttuurialan toiminnan kehittämiseen.

Vastaisitko ystävällisesti seuraaviin kysymyksiin valitsemalla annetuista vaihtoehdoista itselle sopivin tai kirjoittamalla vastaus annettuun tilaan.

1.Sukupuoli

- a. mies
- b. nainen

2. Syntymävuosi _____

3. Koulutus

- a. Peruskoulu
- b. Lukio
- c. Ammatillinen koulutus
- d. Ammattikorkeakoulu
- e. Yliopisto

4. Päiväkoti jossa työskentelet

- a. Tikkakosken päiväkoti
- b. Pikkutikan päiväkoti
- c. Kirkonmäen päiväkoti
- d. Halssilan päiväkoti
- e. Kangasvuoren päiväkoti

5. Miten Kulttuuriloiskeita -koulutus oli mielestäsi järjestetty

- a. erinomaisesti
- b. hyvin

- c. ei hyvin eikä huonosti
- d. kohtalaisesti
- e. huonosti

6. Oliko työpajoissa mitään sellaista, jota voisitte jatkossa hyödyntää työsänne?

- a. Kyllä
- b. Ei

7. Vastasiko Kulttuuriloiskeita -koulutus odotuksiasi?

- a. Kyllä
- b. Ei

8. Jatkoitteko työpajoissa aloitettuja projekteja lasten kanssa eteenpäin

- a. Kyllä
- b. Ei

Jos vastasit Ei, miksi ette jatkaneet?

9. Oliko aikuisille kohdistuvaa koulutusta mielestänne tarpeeksi

- a. Kyllä
- b. Ei

Jos vastasit Ei, mitä olisit toivonut lisää?

10. Kuinka usein toivoisit vastaavanlaisen koulutuksen järjestettävän päiväkodissanne?

- a. harvemmin kuin kerran vuodessa
- b. kerran vuodessa
- c. 2-3 kertaa vuodessa

d. useammin

11. Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä?

(1 = täysin eri mieltä, 2 = osittain eri mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = osittain samaa mieltä, 5 = täysin samaa mieltä)

Luova toiminta kuuluu päiväkotimme arkeen	1	2	3	4	5
Lapset viihtyivät työpajoissa	1	2	3	4	5
Lapset oppivat uusia taitoja	1	2	3	4	5
Sain uusia ideoita työhöni	1	2	3	4	5
Työpajojen ohjaus oli asiantuntevaa	1	2	3	4	5
Taiteenlajit olivat kiinnostavia	1	2	3	4	5

12. Kehitysideoita Kulttuuriloiskeita -koulutukselle

Kiitos vastauksistanne! 😊

Liite 2. Kulttuuriloiskeita-koulutuksen aikatauluehdotus

Kulttuuriloiskeita-koulutuksen aikatauluehdotus